

Arkeologi vid Bäverns gränd i Uppsala

Arkeologi vid Bäverns gränd i Uppsala

Arkeologisk schaktningsövervakning

L1941:2293

Kungsängen 1:2

Uppsala kommun

Uppland

Malin Lucas

Upplandsmuseets rapporter 2021:14

ISSN 1654-8280

BEARBETNING AV FOTON: Malin Lucas

BEARBETNING AV PLANER: Malin Lucas

OMSLAGSBILD: Dokumentation av lämningar i korsningen Bäverns gränd-Kungsängsgatan. Foto Anna Ölund, Upplandsmuseet

GRANSKNING: Anna Ölund

UPPHOVSÄTT: om inget annat anges: Creative Commons licens CC BY. © Lantmäteriet, dnr I2014/00634

GRAFISK FORMGIVNING OCH PRODUKTION: Malin Lucas

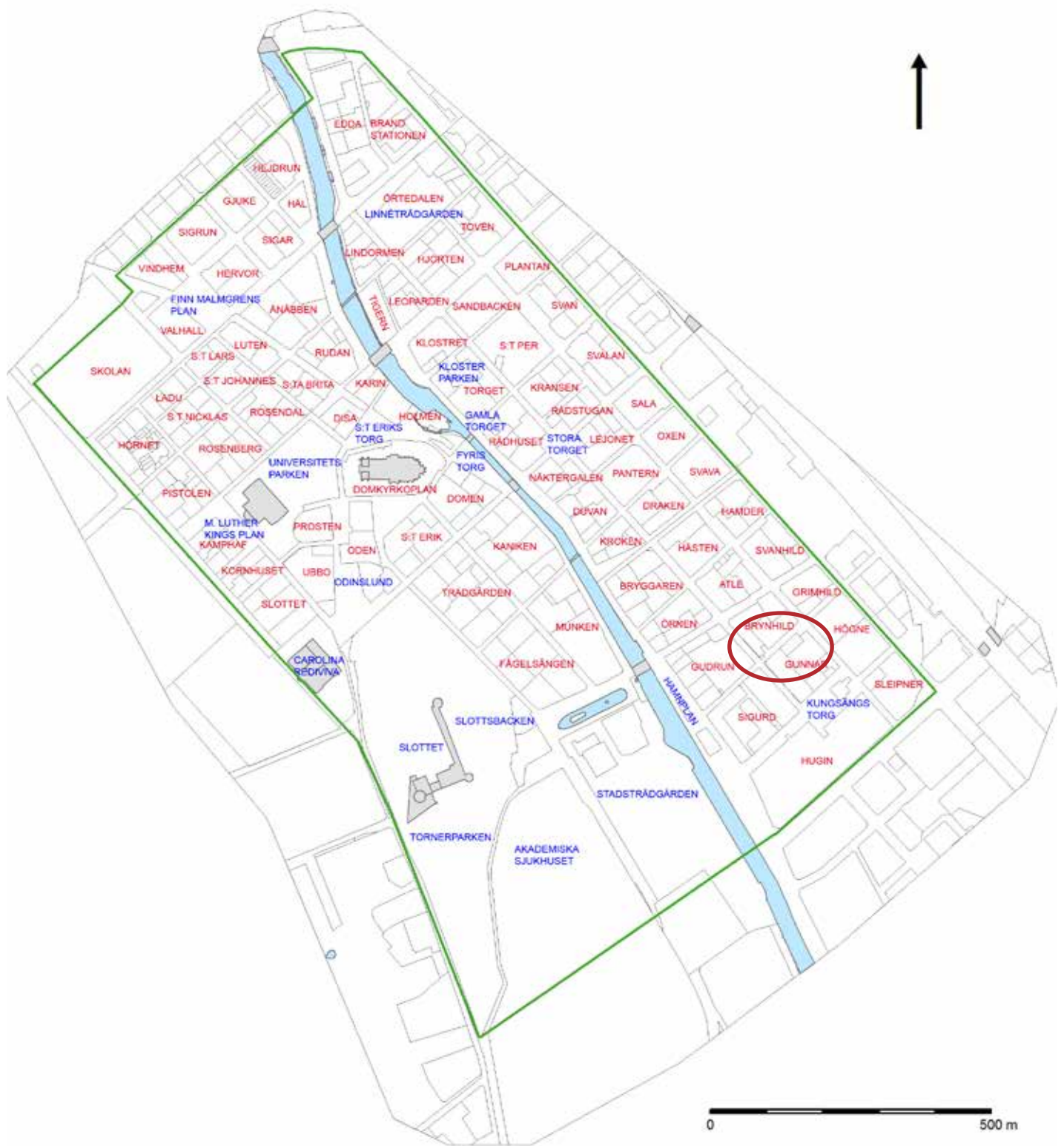
DIGITALT TRYCK: Kph, Uppsala

© UPPLANDSMUSEET, 2021

Upplandsmuseet
Drottninggatan 7, 753 10 Uppsala
Telefon 018-169100
www.upplandsmuseet.se

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	8
Bakgrund	9
Historik	9
Tidigare undersökningar	11
Syfte genomförande och metod	11
Resultat	13
Schakt 1, Dragarbrunnsgatan	13
Schakt 1, Bäverns gränd	15
Schakt 2	18
Schakt 3	21
Schakt 4, korsningen Bäverns gränd-Kungsängsgatan	24
Schakt 5	33
Schakt 6	36
Fyndmaterial	41
Analyser	44
Sammanfattande diskussion	45
Administrativa uppgifter	48
Referenser	49
Bilagor	50
1. Kontexttabell	51
2. Fyndtabell	54
3. Dendrokronologisk analys	59
4. Sektionsritningar	61

Figur 1. Kvarterskarta över centrala Uppsala. Fornlämningen L1941:2293 är markerad med grön linje och läget för schaktningsovervakningen är markerad med en röd cirkel.

Sammanfattning

I samband med byte av fjärrvärme, utförde Upplandsmuseet, avdelning Arkeologi under hösten 2020 en schaktningsövervakning i Bäverns gränd, Dragarbrunnsgatan och Kungsängsgatan.

Området ligger i Uppsalas historiska ytterområde och tidigare undersökningar har visat att bebyggelse börjar etableras i slutet av 1500-talet. De tre berörda gatorna fanns då inte, utan tillkom i samband med, eller i Dragarbrunnsgatans fall ett gott stycke efter, stadsregleringen.

Schaktningsövervakningen visade att stora delar av schaktsträckan var urschaktad genom tidigare generationer av ledningsgrävningar men bevarade kulturlager och konstruktioner kunde ändå dokumenteras. Särskilt i korsningen Bäverns gränd-Kungsängsgatan fanns mer eller mindre välbevarade lämningar. Här påträffades tre till fyra

hus, samtliga troligen tillhörande 1600-talets mitt. Där fanns runt en meter bevarade kulturlager som uppvisade en tät och komplex stratigrafi.

Fyndmaterialet bestod till stora delar av relativt välbevarad keramik och även mindre mängder krukmakeriavfall. Troligen kommer avfallet från ett närbeläget krukmakeri som varit i bruk någon gång under sent 1600-tal eller tidigt 1700-tal.

En gäckande lämning utgjordes av vad som tolkas som en äldre dräneringsränna med oklar datering. Snarlika konstruktioner har framkommit vid flera schaktningsövervakningar i centrala Uppsala, men inte i något fall har dessa gått att datera. Sannolikt hör den till tidigast 1700-tal, men troligast 1800-tal.

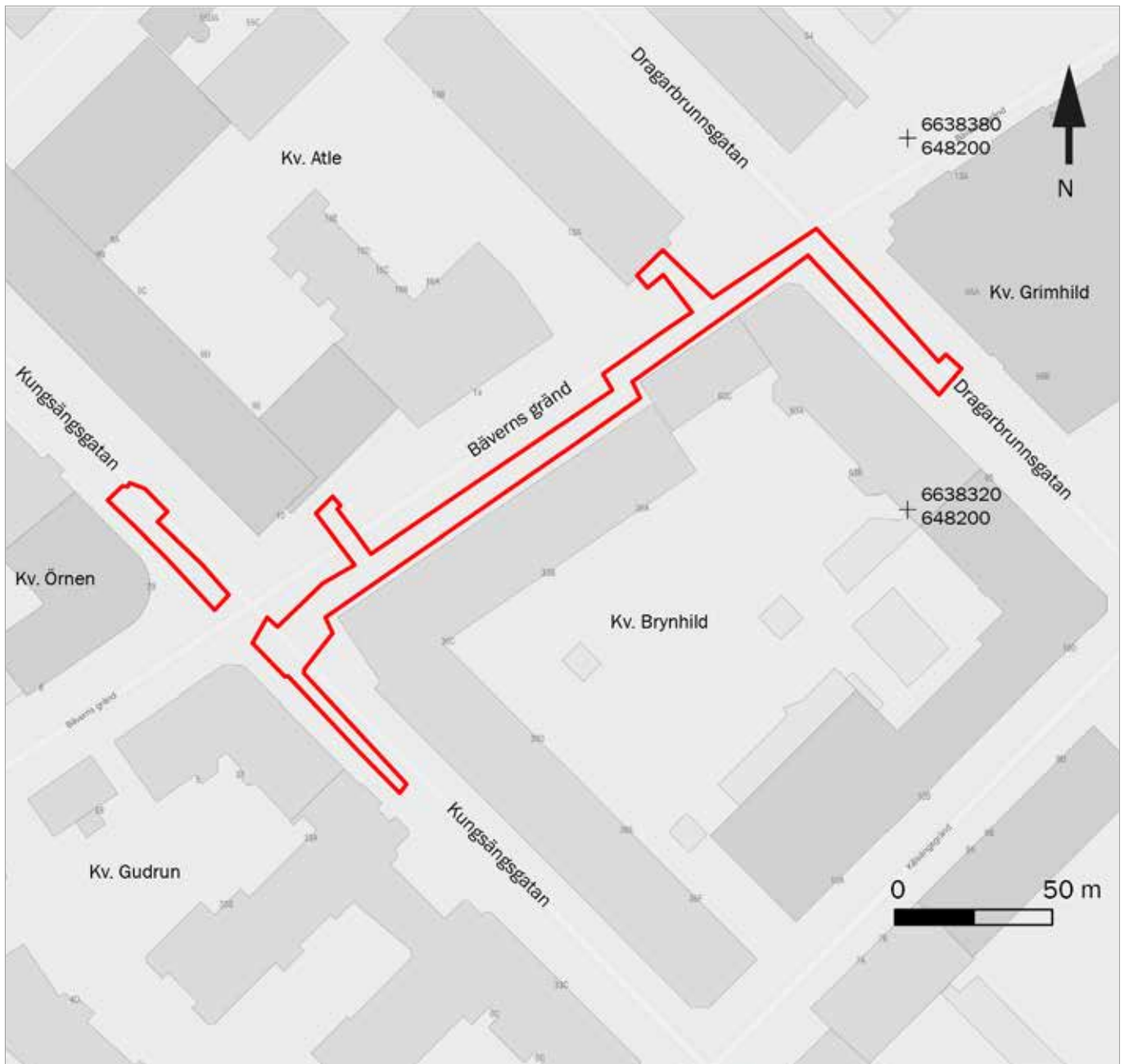
Rester av en rustbädd i Bäverns gränd utgjorde troligen resterna av en byggnad som stått på platsen in på 1900-talet, innan gatan breddades till den livligt trafikerade bussgata den är idag.

Inledning

Upplandsmuseets avdelning Arkeologi har under hösten 2020 genomfört en schaktningsövervakning i Bävrens gränd, Dragarbrunnsgatan och Kungsängsgatan. Orsaken till arbetet var att Vattenfall Värme AB avsåg att byta fjärrvärmeledningar i området. Grävningsarbetena omfattade även ett antal serviser in till fastigheter. Schaktningsövervakning-

en skedde efter beslut av Länsstyrelsen i Uppsala län (dnr 431-7939-2019, beslutsdatum 2020-03-19). Ansvarig arkeolog från Upplandsmuseet var Malin Lucas, som också skrivit rapporten. Övriga medverkande från Upplandsmuseet var Linda Qvistrom och Anna Ölund.

Figur 2. Utdrag ur topografiska kartan med kvartersnamn och schaktsträckan markerad i rött. Skala 1:1000.

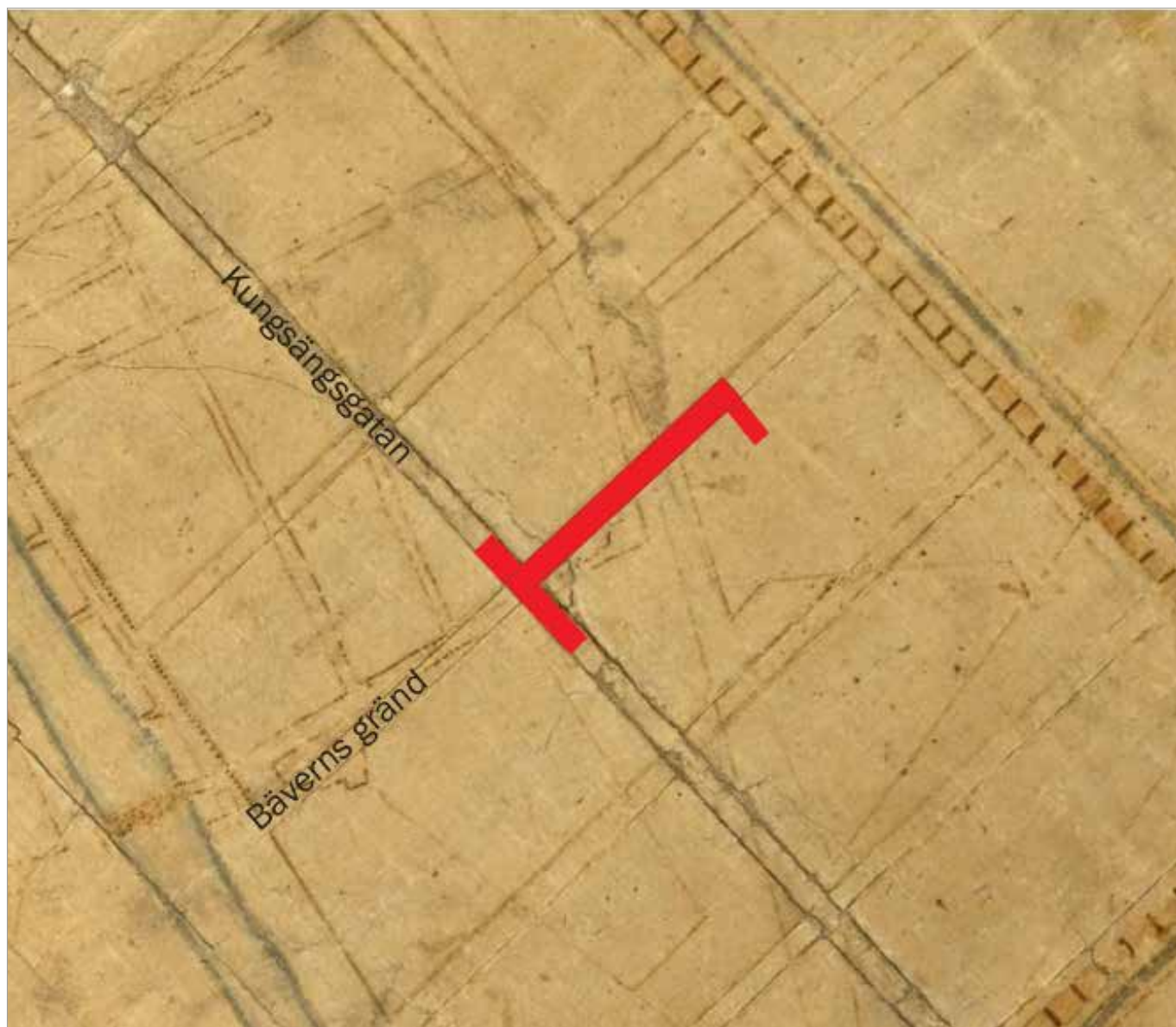
Bakgrund

Historik

Bäverns gränd ligger nära den sydöstra utkanten av fornlämningsområdet för Uppsala stad, L1941:2293 (se figur 1).

Bäverns gränd är tidigast känd från 1671, då den kallades Bäckfers Gathan. Den har fått sitt namn av det intilliggande kvarteret Bävern, som delades i de nuvarande kvarteren Gudrun och Sigurd på

1880-talet. Gatan har även gått under beteckningen Kaplansgatan (Wahlberg 1994, S. 173). Gatans sträckning motsvarar väl hur den är avbildad på regleringskartan från 1643 (se figur 3). Gatan har emellertid breddats väsentligt sedan sin tillkomst, senast i samband med att gatan blev en bussgata i början av 2000-talet.

Figur 3. Utsnitt ur regleringskartan med aktuellt område markerat i rött. LMV B 70-1:3.

Kungsängsgatan har tillkommit i samband med stadsregleringen på 1600-talet men det är osäkert när den var klar. Dessförinnan har läget för gatan huvudsakligen utgjorts av kvartersmark. Gatan omnämndes 1671 som Stora Konungz Gathan, men under 1700-talet har den bytt namn till olika varianter av Kungsängsgatan. 1770 avsåg namnet bara den sydligaste delen av gatan, mellan Hamnesplanaden och Strandbogatan. Namnet syftar på att gatan sträckte sig fram till Kungsängstullen (Wahlberg 1994, s. 113). Gatan har ingen känd medeltida föregångare.

Dragarbrunnsgatan omnämns första gången 1671 som Siähle Gathan, ett namn som övertagits från en äldre gata, från tiden innan stadsregleringen. Den äldre gatan låg troligen längs den södra muren av S:t Pers kyrkogård. Namnet Dragarbrunnsgatan

finns belagt på 1700-talet och gatan fick sitt namn av en vattenpump som låg i korsningen mellan S:t Persgatan och Dragarbrunnsgatan. Namnet ska då ha avsett sträckan mellan S:t Persgatan och Smedsgränd. Gatan, som den avbildas på regleringskartan, tog lång tid att färdigställa. Så sent som 1875 finns den fortfarande inte på sträckan mellan Smedsgränd och Bredgränd, medan sträckan mellan Bredgränd och Strandbogatan då kallades Nya Dragarbrunnsgatan. Först 1882 finns den nuvarande sträckningen avbildad (Wahlberg 1994, s. 110f).

De kvarter som ligger intill de berörda gatorna är Grimhild, öster om Dragarbrunnsgatan, Atle och Örnen norr och nordväst om Bäverns gränd samt Brynhild och Gudrun söder och sydväst om Bäverns gränd. Kungsängsgatan löper mellan Gudrun och Brynhild samt Örnen och Atle (se figur 2).

Figur 4. Korsningen Kungsängsgatan-Bäverns gränd 1901/1902. Foto mot Ö, Alfred Dahlgren, Upplandsmuseet.

Tidigare undersökningar

Undersökningar har tidigare skett dels i gatumar-ken, dels i angränsande kvarter.

I Bäverns gränd och Dragarbrunnsgatan gjordes 1994–95 en schaktningsövervakning inför byte av VA-ledningar. I Bäverns gränd hade emeller-tid schaktningen redan skett och schakten lagts igen innan någon övervakning hann göras, varför det arkeologiska innehållet i detta schakt förblev okänt. Endast läget för schaktet kunde mätas in och det sammanfaller delvis med den norra si-dan av det nu upptagna schaktet i Bäverns gränd (Carlsson 1997).

Ytterligare schaktningsövervakning för omlägg-ning av VA-ledningar skedde 1998, då i Bäverns gränd, mellan Kungsängsgatan och Östra Åga-tan. I höjd med Kungsängsgatan och i nära an-slutning till de aktuella schakten i Bäverns gränd och Kungsängsgatan, kunde kulturlager, men inga konstruktioner iaktas. Lagren som var ca 0,4–0,6 m tjocka, hade inga daterande fynd och tolkades bland annat som odlingslager och möjliga rester av gårdsplaner eller äldre vägbeläggning till Bäverns gränd (Eriksson & Syse 1999).

I januari 2020 gjordes en schaktningsövervakning av provgropar i Dragarbrunnsgatan, Bäverns gränd och Kungsängsgatan inför det här avrapporterade arbetet. I de två förstnämnda syntes inget annat än fyllnadsmassor och ledningar, men i provgropen i Kungsängsgatan fanns omfattande kulturlager. Kulturlagertjockleken uppgick till ca 1,30 m tjocka med en träkonstruktion av nedslagna pålar. Möjligen kan konstruktionen utgjort innerväggen i ett hus. Lerlager på ömse sidor av träkonstruktionen tolkades som rester av golv. Fyndmaterialet bestod av keramik, djurben, glas och läder. Denrodatering av två av pålarna i träkonstruktionen daterades till 1590/1591 (Lucas 2020). Provgropen låg på gatans östra sida, medan det schakt som sedan blev aktu-ellt drogs i den östra delen, varför området invid provgropen inte kom att vidare beröras av det aktu-ella arbetet.

Undersökningar i kvarteret Atle har genomförts 1975 och 2002. Vid 1975 års undersökningar i kvarterets nordvästra hörn påträffades bebyggel-selämningar från senare delen av 1500-talet till ti-den efter stadsregleringen under senare delen av 1600-talet. Lämningarna bestod av husgrunder, gårdsplaner och en brunn. En stor mängd fynd, huvudsakligen yngre rödgoods tillvaratogs (Gus-tafsson & Hillbom 1978).

En förundersökning i kvarterets nordöstra del ge-nomfördes 2002. Inga kulturlager kunde iaktas men det fanns spår av en äldre stenläggning och delar av en stengrund. Lämningarna daterades till 1600–1700-talet (Syse 2002).

I kvarteret Örnen har undersökningar skett vid tre tillfällen. Den tidigaste undersökningen skedde 1935 i den sydvästra delen av kvarteret. Här på-träffades kulturlager med en tjocklek av ca 1,5 m, liksom flera konstruktioner, bland annat en källare och ett par rustbäddar samt en förmodad brunn. Vidare framkom bland annat skelettdelar av männ-iska, keramik, mynt, kanonkulor och läder (Bo Hallman, UM top. ark.).

År 1977 gjordes mer omfattande undersökning-ar i kvarteret Örnen, i samband med att delar av kvarteret skulle få ny bebyggelse. Undersök-ningen visade en första fas som inföll innan nå-gon bebyggelse fanns på platsen i form av spår av ängsmarker och en opreparerad väg. Bebyggels-en etableras först under 1500-talet. Lämningarna bestod bland annat av byggnader, stenläggningar, brunn och kulturlager. Fyndmaterialet var stort och utgjordes av bland annat kakel, nycklar och lås, fönsterglas, brynen och slipstenar, mynt, keramik, knivar och kritpipor. Fynden var huvudsakligen av hushållskaraktär (Roslund 1985).

Norr om Bäverns gränd och parallellt med denna löper Vretgränd. Här gjordes 2004 en schaktnings-övervakning i samband med VA-arbeten. Bland lämningarna som påträffades fanns upp till 2 m tjocka kulturlager och fem huslämningar. Datering-arna visade två bebyggelsefaser, en från mitten av 1400-talet till mitten av 1500-talet och en till 1600-tal. Fyndmaterialet var av hushållskaraktär och do-minerades av keramik (Kjellberg 2005).

Syfte genomförande och metod

Syftet med undersökningen var att dokumentera berörda lämningar och kulturlager.

Arbetena genomfördes löpande, med start i Dragarbrunnsgatan. Huvudschaktet löpte sedan huvudsakligen i Bäverns gränd, mellan Dragar-brunnsgatan och Kungsängsgatan. Huvudschaktet gick sedan vidare i Kungsängsgatan. I både Bä-verns gränd och Kungsängsgatan togs schakt upp för serviser till de närliggande fastigheterna.

Eftersom Bäverns gränd är en viktig genomfartsled för stadsbussarna och en av stadens utrymningsvägar kunde gatan inte stängas av mer än till hälften. Detta innebar vissa uppehåll i arbetet då avspärrningar och skyltar behövde flyttas flera gånger.

Arbetet försvårades av den stora mängden ledningar och rör som fanns i schakten, varav flera med okänd funktion.

Schaktning skedde över en ca 225 m lång sträcka med ett generellt schaktdjup av 1,6–1,7 m i huvudschaktet i Dragarbrunnsgatan och Bäverns gränd, ca 1,25–1,5 m i Kungsängsgatan samt runt 1,2 m i schakten för serviser. I större delen av huvudschaktet innebar schaktningen att naturlig lera nåddes, medan kvarliggande lager fanns i de grundare schakten. Tjockleken på fyllnadsmassorna varierade från ca 0,45 m till 1,20 m.

Schakten har numrerats löpande i den ordning de grävdes. Planer har upprättats utifrån stående byggnader och höjdvärden har mätts från befintlig markyta. Koordinater på planer anges i Sweref 99TM.

Grävning har huvudsakligen skett med grävmaskin men framkomna konstruktioner och kulturlager har rensats fram och undersökts för hand.

De påträffade lämningarna och kulturlagren dokumenterades genom, plan- och sektionsritningar, fotodokumentation samt beskrivningar av schakt och lämningar.

Fynd samlades in från lager och konstruktioner och har registrerats med uppgifter om schakt- och kontexttillhörighet, material, sakord, vikt och antal. Ett urval av fynden har konserverats. Konserveringen har genomförts av Oxider AB. Keramikmaterialet har bestämts och daterats av Joakim Kjellberg, Uppsala universitet/Upplandsmuseet.

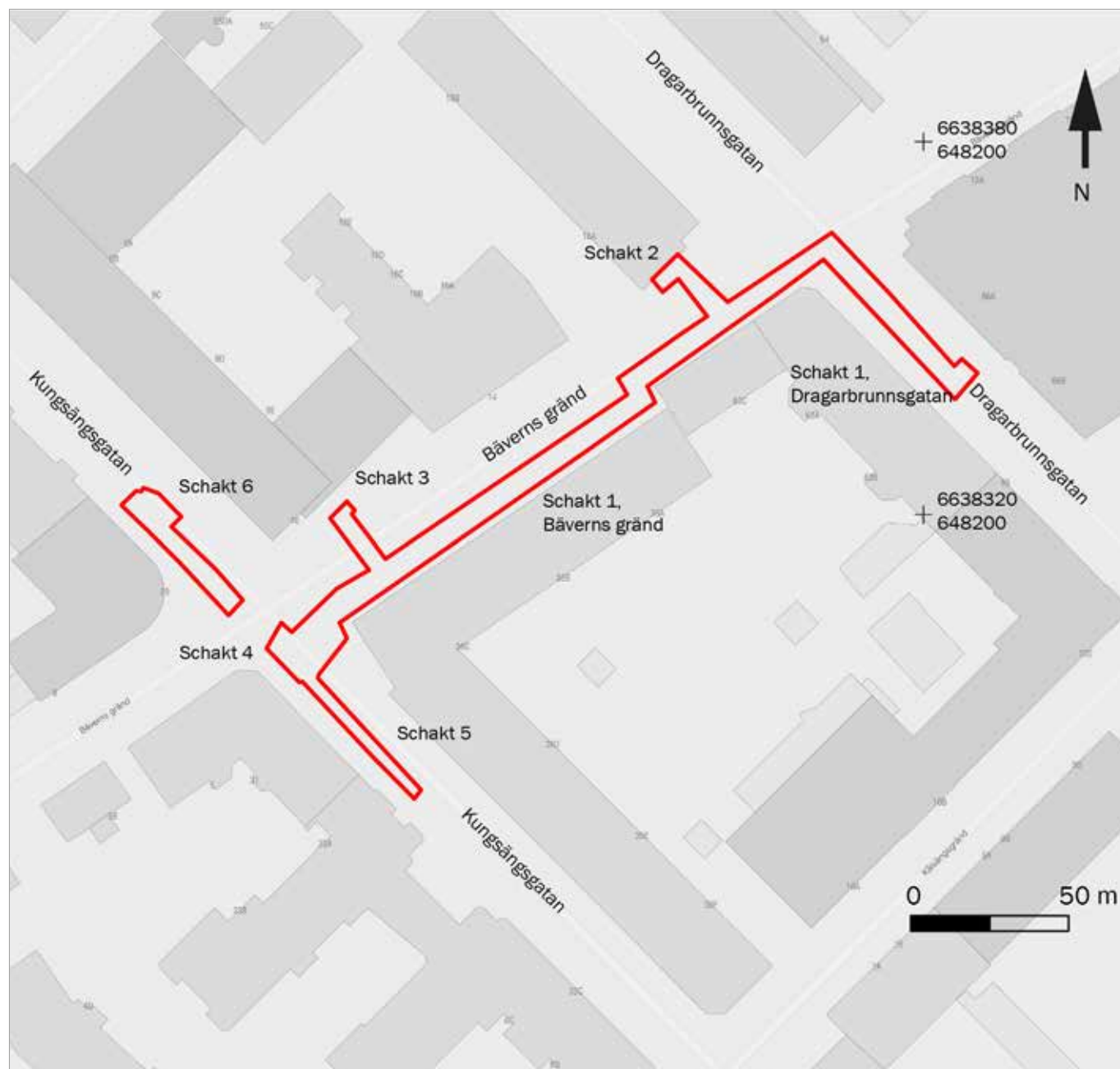
Ett mindre antal dendroprover samlades in för datering och dessa har analyserats av Dendrokronologiska laboratoriet vid Lunds universitet.

Eftersom schakten var mycket störda av senare tiders rör- och kabelnedläggningar fanns bevarade lämningar och kulturlager över mindre avbrutna områden, utan tydliga stratigrafiska samband.

Figur 5. Avspärrning för schaktning i korsningen Bäverns gränd-Dragarbrunnsgatan. Foto mot V, Malin Lucas.

Resultat

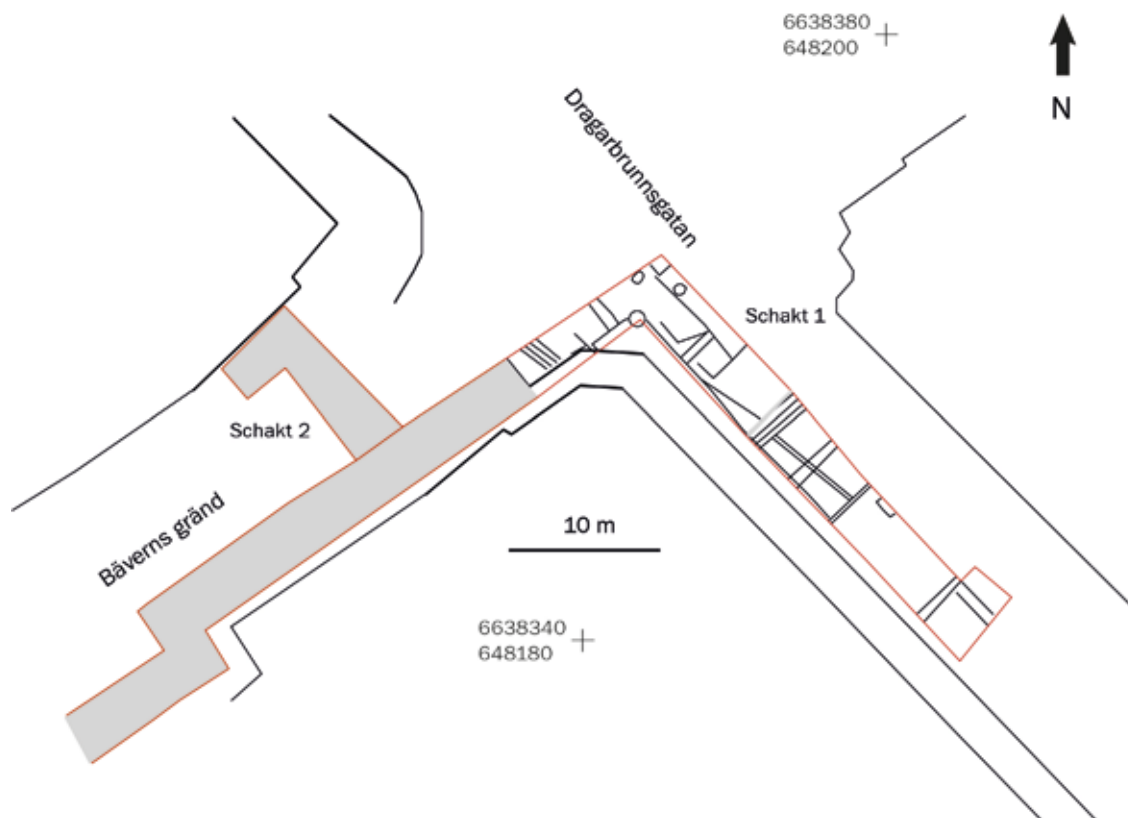
Figur 6. Utdrag ur topografiska kartan med en översikt av de grävda schakten markerade i rött. Skala 1:1 000.

Schakt 1, Dragarbrunnsgatan

I Dragarbrunnsgatan grävdes schaktet över en sträcka av ca 40 m. Schaktet var ca 4 m brett i dagöppningen och grävdes till ett maximalt djup av 2,1 m. Som djupast grävdes där svetsgropar behövde anläggas. I övrigt var schaktdjupet ca 1,6–1,7 m. Schaktets bredd i botten var ca 2,2 m. I schaktet fanns i den nordvästra änden två stora

betonglock till övergivna brunnar samt en kammar i betong. I sydvästra kanten fanns på ca 2 m djup ett höganärrör som upptog ungefär halva schaktbredden. I schaktet fanns också ytterligare kablar och rör.

Schaktet i Dragarbrunnsgatan hade inga bevarade lämningar. Det gick inte heller att avgöra var den naturliga leran började, eftersom schaktet var alltför stort.

Figur 7. Schaktplan över schakt 1, delen Dragarbrunnsgatan. Svarta linjer och cirkclar representerar rör, ledningar, brunnar och kammare. Skala 1:500.

Figur 8. Schakt 1, Dragarbrunnsgatan med en del av alla ledningar och rör som fanns i schaktet. Foto mot S.O., Malin Lucas.

Schakt 1, Bäverns gränd

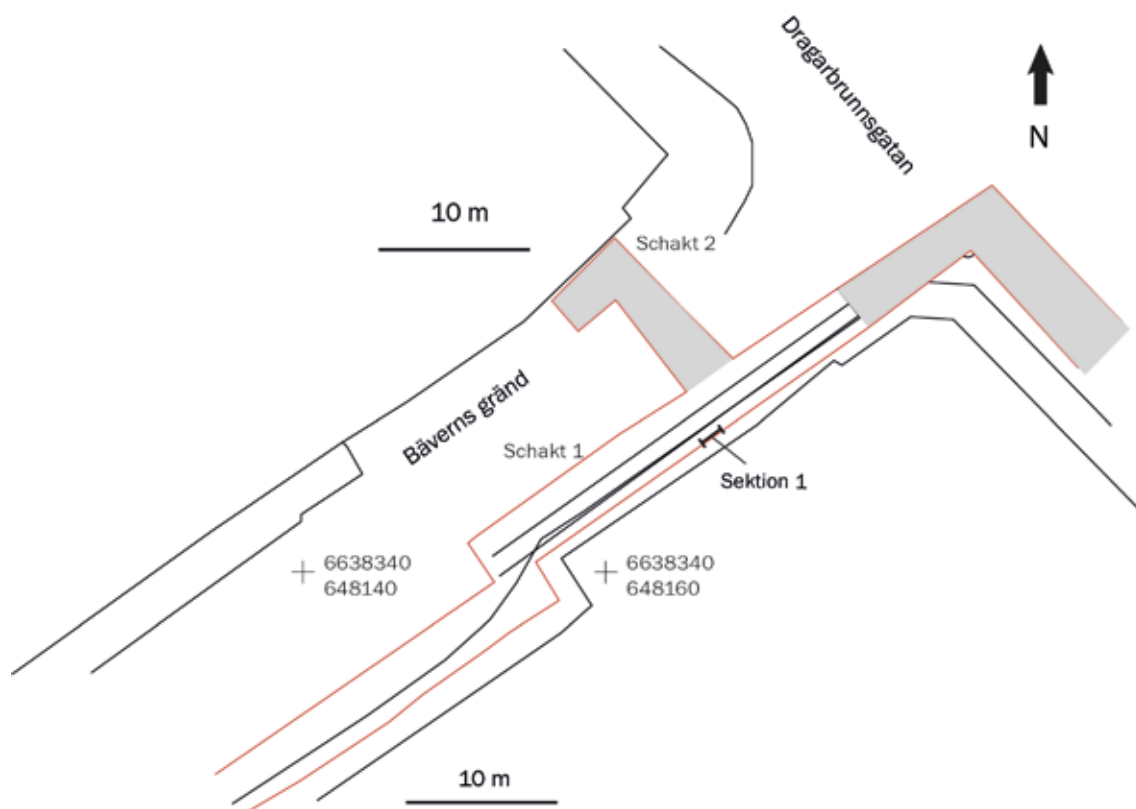
Schakt 1 i delen Bäverns gränd sträckte sig från Dragarbrunnsgatan till Kungsängsgatan, en sträcka på ca 100 m. Även i denna del av schaktet fanns många störningar, men det fanns små rester kvar av kulturlager. Schaktdjupet var generellt 1,6–1,7 m, men där svetsgropar grävdes ca 2,1 m. Schaktbredden var ca 2,2 m i botten och ca 4 m i dagöppningen.

0–35 m

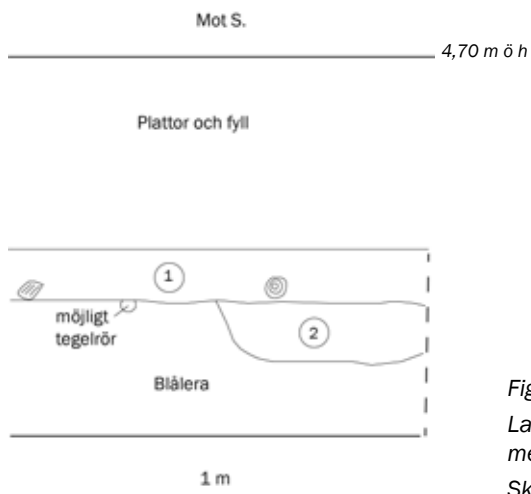
Området närmast Dragarbrunnsgatan innehöll en mängd rör och ledningar, bland annat ett par äldre vattenledningar, på 1,10 respektive 1,60 m djup. Vattenledningarna låg parallellt med varandra, mitt i schaktet. Längs den södra schaktkanten fanns rör

och en trolig gasledning på ca 1 m djup. Båda dessa låg i gatans längdriktning och följde med tills schaktet svängde (se figur 9). Även en mängd andra rör och ledningar fanns i schaktet.

Den enda arkeologiska iakttagelsen i denna del av schaktet gjordes ca 20 m sydväst om korsningen till Dragarbrunnsgatan, där lager (L. 1) och en nedgrävning (L. 2) syntes i den södra schaktkanten (sektion 1, figur 9). L. 1, som låg ca 1 m under markytan, bestod av grusig grå lera med tegel, sten, trä och djurben (F97). Lagret var ca 0,16 m tjockt. L. 2 låg under L. 1 och innehöll mörkgrå lera och enstaka sten. Den var ca 0,30 m djup. Under L. 1 och L. 2 fanns den naturliga leran, ca 1,15–1,30 m under markytan.

Figur 9. Schakt 1 i, den östra delen av Bäverns gränd, med sektion 1 (figur 10) markerad. Skala 1:500

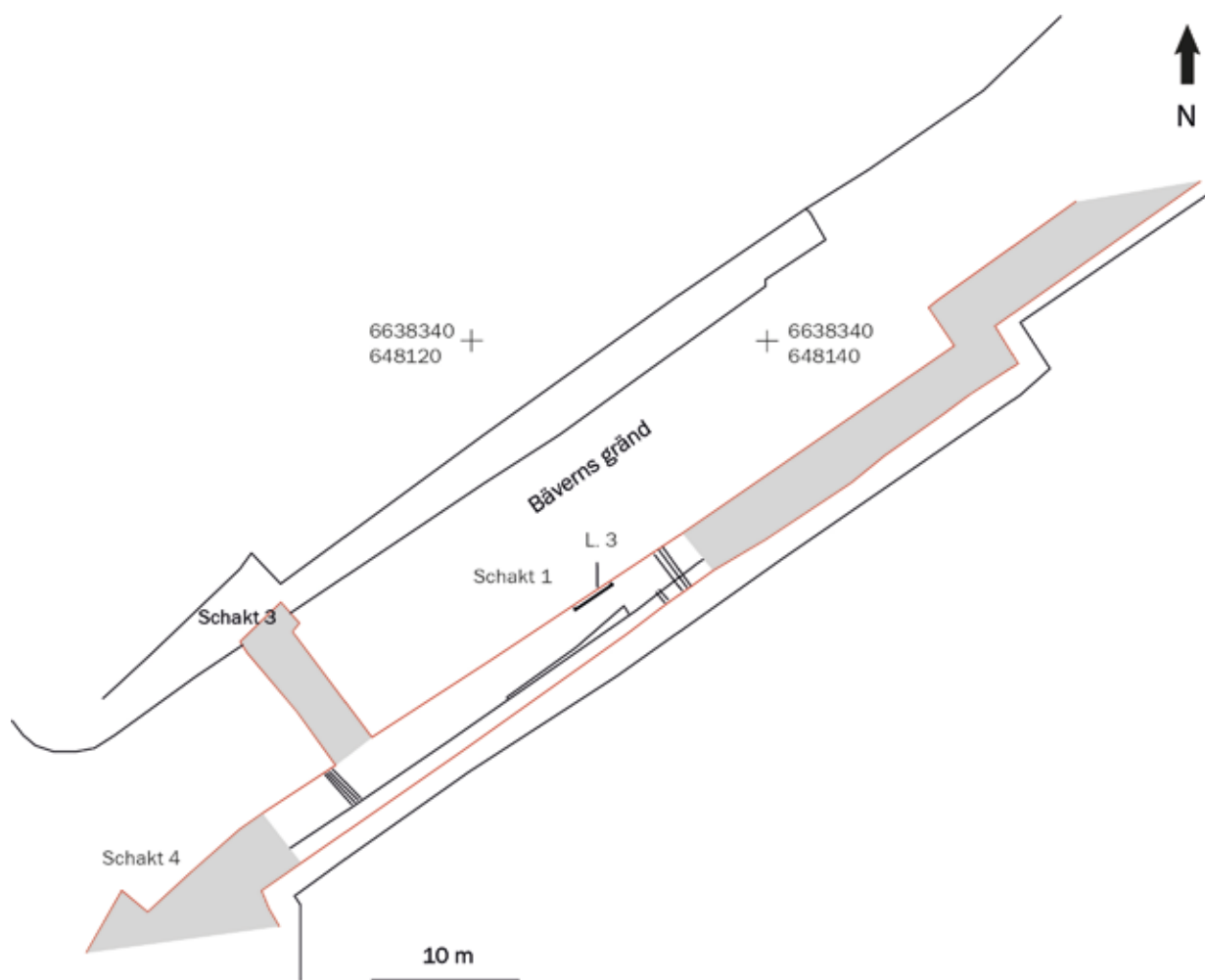
Figur 10. Sektion 1 i södra schaktkanten (se figur 9).

Lagerbeskrivning: L. 1, något grusig grå lera med mindre stenar, trä, enstaka tegelfragment. L. 2 Nedgrävning med fyllning av mörkgrå lera med enstaka sten.

Skala 1:40.

Figur 11. Den östra delen av schakt 1 i Bäverns gränd. Längst bort i schaktet har den nya fjärrvärmens redan börjat läggas. Foto mot NO., Malin Lucas

Figur 12. Schakt 1, Bäverns gränd, fram till korsningen Kungsängsgatan med lager 3 markerat. Skala 1:500.

Efter ca 35 m schaktande mot sydväst svängde schaktet något mot söder, vilket innebar att de båda vattenledningarna inte längre följde schaktsträckan. Här kunde man nu se att naturlig lera fanns på ca 0,8 m djup (ca 3,90 m ö h). Även i denna del av schaktet fanns en hel del ledningar och rör, bland annat en vattenledning, ca 2,30 m under markytan. Vid ca 67 m från korsningen mot Dragarbrunnsgatan påträffades ett lager (L. 3). Det fanns över en begränsad yta av ca 0,5 m bredd i schaktets norra del. Lagret påträffades på 1 m djup under markytan och bestod av mycket kompakterad mörkgrå lera med sten, träflis och tegel. Lagret var ca 0,15 m tjockt och innehöll också keramik, kakel samt en brännplåt för keramiktillverkning (F31–36). Även en del recenta föremål låg i lagret, såsom skruv och delar av plåtburkar. Möjligen utgjorde lagret de omrörda resterna från en keramikverk-

stad. Keramiken kunde dateras till 1650–1700. Under lagret vidtog naturlig lera, ca 1,15 m under markytan (på ca 3,55 m ö h).

Sammanfattning schakt 1

Fyllnadsmassorna och asfalten i schakt 1 var av varierande tjocklek, från ca 0,80–1,20 m. Höjden över havet i gatunivå varierade mellan ca 4,30 och ca 4,80 m.

Sammantaget uppvisade schakt 1 mycket fragmentariska lämningar av kulturlager. Bevarade lager fanns till ett djup av ca 1,15 m under markytan. Lagren är svårtydda men möjligen kan fynden av keramiktillverkningsavfall i L. 3 antyda att det har funnits en keramikverkstad i närområdet. Fynden daterades till perioden 1650–1700. Inga kvarliggande lager finns i schakt 1.

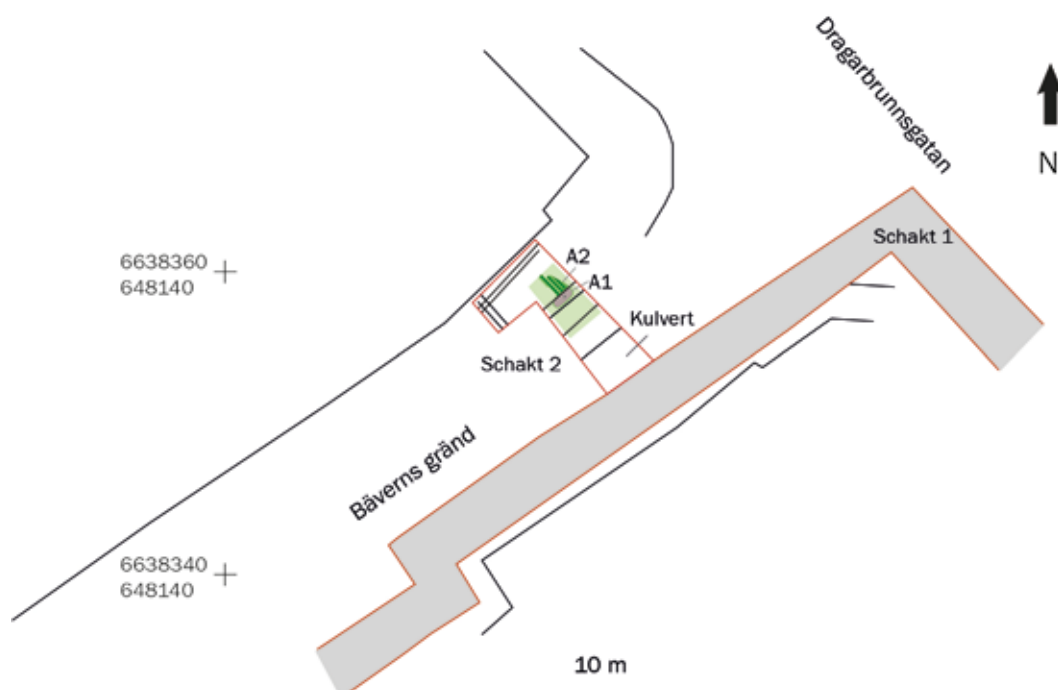
Schakt 2

Schaktet grävdes för en av serviserna och låg i Bäverns gränd ett par meter öster om korsningen mot Dragarbrunnsgatan (figur 6). Bevarade lager och

konstruktioner fanns på ca 4,70 m ö h över en ca 4x2 m stor yta i schaktets norra del. Schaktet var ca 10 m långt, 3 m brett i dagöppningen och ca 1,5 m brett i botten.

Figur 13. Asfalten avlägsnas i schakt 2, Bäverns gränd. Foto mot S, Malin Lucas.

Figur 14. Schakt 2 i Bäverns gränd. Bevarade lager och konstruktion A1 i grönt. Skala 1:500.

Under asfalt och fyllnadsmassor, på 0,80 m djup fanns ett lager (L. 1) grå sand med tegel, träflis, kakel och enstaka sten. I toppen av lagret påträffades finare sand med enstaka kullersten. Sannolikt representerar detta en äldre gatubeläggning. Kaklet (F52) i lagret är troligen från 1800-talet men kan vara så sent som 1900-tal. L. 1 var ca 0,08 m tjockt. Under detta fanns ett lager (L. 2) med gödselblandad silt med tegelkross, trä, djurben och keramik (F1–6). Lagret var 0,2–0,34 m tjockt. Keramiken kunde dateras till 1620–1650 respektive 1650–1750 och det fanns även en del av en brännplåt eller ugnsinredning (F4).

Schaktet innehöll även ett antal ledningar och under ett ledningsknippe i den norra delen av schaktet låg en större sten A1 (se figur 14), på ca 0,60 m djup, under fyllnadsmassor. Den var ca 1,15×0,80 m stor. Den stratigrafiska kopplingen mellan A1 och L. 2 är oklar på grund av ledningschakt. När schaktet utökades in mot fasaden i norr påträffades direkt under stenen A1, på ca 1,10 m djup, två flata (0,30 m stora) stenar. Möjligen har dessa släppt från den större stenen.

Under A1 fanns virke i form av stockar eller klavor, A2 (se figur 14). Konstruktionen, som låg i sydväst-nordostlig riktning, var synlig över ett område av ca 1,8×1 m. De fem mer eller mindre synliga stockarna var ca 0,18 m breda, minst 0,10 m tjocka och avfasning syntes på en av dem. Den längsta stocken var ca 1,80 m lång.

Träkonstruktionen låg i mörkgrå, kompakt, ren lera, troligen den naturliga leran, på ca 1,25 m djup under markytan, ca 4,25 m ö h. Stockarna hör

troligen till en rustbädd till ett av husen som tidigare stått på platsen (se figur 16). Eftersom schaktet inte skulle grävas djupare kunde konstruktionen ligga kvar.

I den sydöstra änden av schaktet låg en massiv betongkulvert, vilken avslutade schaktet i denna ände.

Sammanfattning schakt 2

Höjden över havet var ca 5,50 m i gatunivå.

Fyllnadsmassorna och asfalten var ca 0,8 m tjocka. Sammantaget uppvisade schakt 2 lämningar av både kulturlager och konstruktioner. Bevarade lager och konstruktioner fanns till ett djup av ca 1,25 m, varvid naturlig lera vidtog. A2, en rustbädd, representerar troligen resterna av en byggnad som stått på platsen, möjligen så sent som in på 1900-talet. Även A1 bör höra ihop med denna konstruktion, möjligen är det en syllsten. Orsaken till att rustbädden nu ligger ute i gatan är att Bäckens gränd breddats i den norra delen, där rustbädden återfinns. Kaklet i L. 1 hör möjligen samman med raserings av denna byggnad. Äldre kulturlager (L. 2) kunde med hjälp av keramiken dateras till 1620–1750. Här fanns en möjlig bit av en brännplåt för keramik tillverkning som kan höra ihop men hantverksavfallet i schakt 1, ca 45 m sydväst om schakt 2.

Lagrens tjocklek under L. 2 är inte känd, eftersom lagret låg i schaktbotten, ca 1,2 m under markytan. Rustbädden A2 kvarligger i schaktet tillsammans med de lager som inte grävdes bort.

Figur 15. Rustbädden i schakt 2. Troligen tillhörde den ett hus som stod på platsen in på 1900-talet. Foto mot S., Malin Lucas.

Figur 16. I hörnet av Bäverns gränd och Dragarbrunnsgatan fanns i början av 1900-talet det avbildade huset. Möjligen kan rustbädden A2 höra till denna byggnad. Foto Alfred Dahlgren, Upplandsmuseet

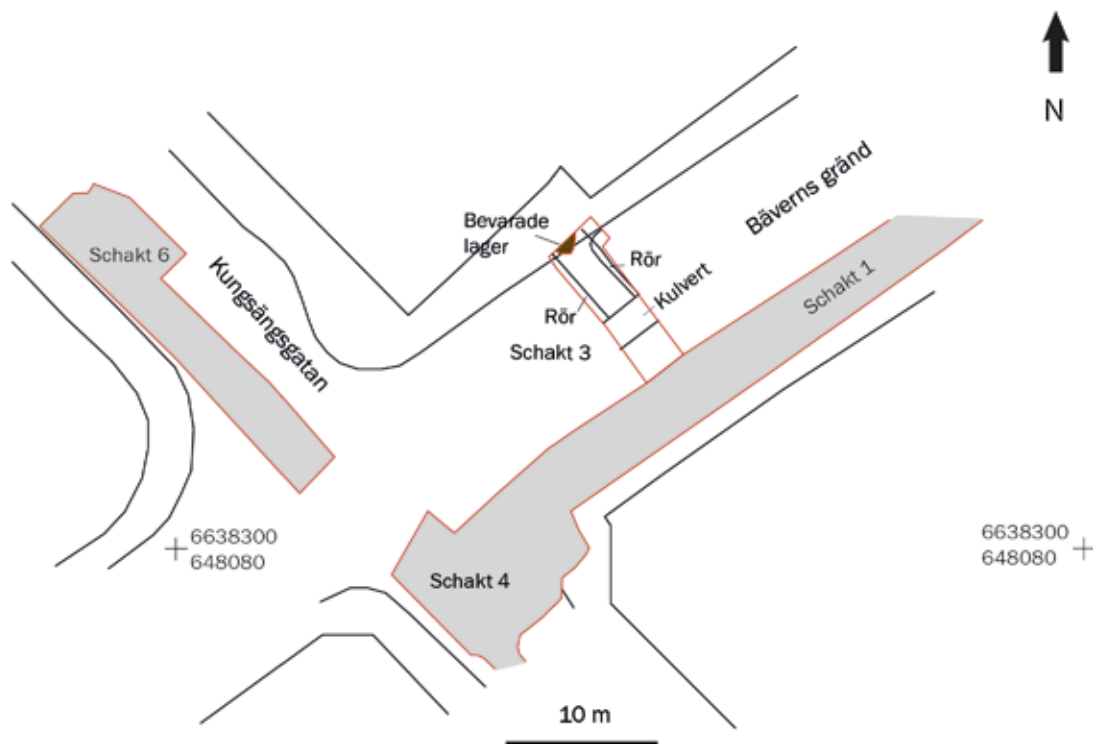
Schakt 3

Schaktet grävdes för en av serviserna och låg i Bäverns gränd, ca 15 nordost om korsningen mot Kungsängsgatan (figur 6). Schaktet var ca 11 m

långt, 3 m brett i dagöppning och ca 1,5 m brett i botten. Schaktet grävdes till ett djup av ca 1,20 m.

Figur 17. Läget för schakt 3. Foto mot V, Malin Lucas.

Figur 18. Schakt 3 i Bäverns gränd. Skala 1:500.

I schaktet fanns bevarade lager på en begränsad yta om ca 2x1 m (se figur 18). L. 1 påträffades under plattor och fyll, på ca 0,60 m djup under markytan, ca 4,40 m ö h. Lagret bestod av gödselblandad träflis med djurben, tegel, småsten, pinnar och keramik av yngre rödgods och fajans. Lagret var minst 0,6 m tjockt och innehöll också partier med renare gödsel. Eftersom schaktet inte grävdes djupare än 1,20 m nåddes inte botten av lagret. Keramiken i lagret (F7–15) kunde dateras till 1600–1650 respektive 1650–1700. Schaktet innehöll också ett flertal ledningar och rör och avslutades i sydost av en massiv betongkulvert.

Sammanfattning schakt 3

Höjden över havet var ca 5 m i gatunivå.

Fyllnadsmassorna och plattorna i schakt 3 var ca 0,60 m tjocka.

Sammantaget uppvisade schakt 3 bevarade lämningar av kulturlager. Kulturlager fanns till ett djup av minst 1,20 m under markytan. L. 1 utgjordes sannolikt av ett utfyllnadslager som med hjälp av keramiken kunde dateras till 1600–1700. Eftersom lagret ligger i den delen av gatan som har breddats går det inte att med säkerhet avgöra om det hör till perioden före eller efter stadsregleringen.

År 1999 gjordes en schaktningsövervakning för brunnar ungefär 5 m sydväst om schakt 3. Då framkom under 1,3 m tjocka fyllnadsmassor ett ca 0,3 m tjockt lager av myllig kulturjord (Syse 1999). Troligen var detta samma lager som det aktuella L. 1, men mer nedschaktat.

Eftersom schakt 3 inte grävdes ned till naturlig lera är tjockleken på kvarliggande lager okänd, men i 1999 års schakt fanns naturlig lera ca 1,60 m under markytan. Möjligen kan det tala för att ca 0,4 m tjocka lager kvarligger i schakt 3.

Figur 19. Lager i schakt 3. Foto mot N., Malin Lucas.

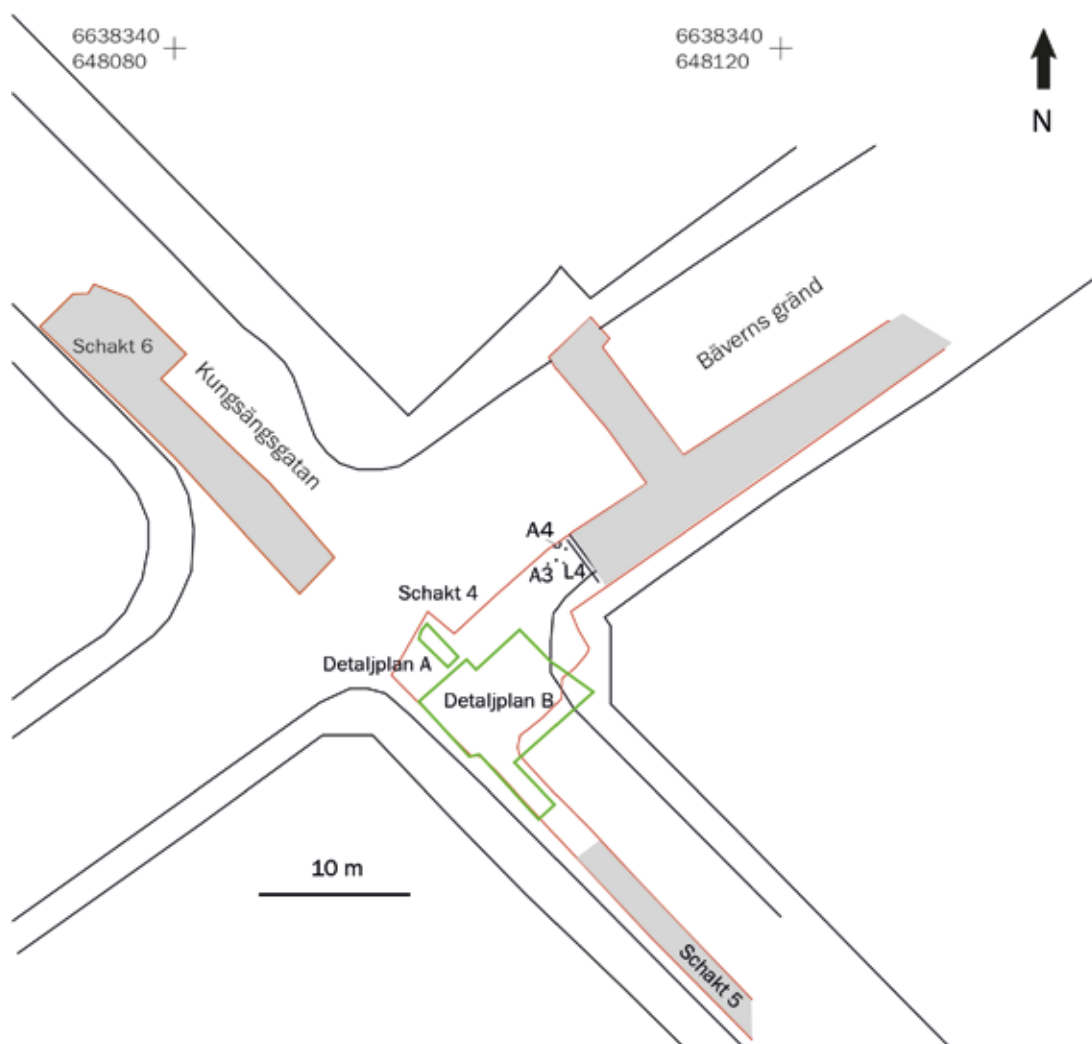
Schakt 4, korsningen Bäverns gränd-Kungsängsgatan

Schaktet låg i både Bäverns gränd och Kungsängsgatan. Det var ca 14 m långt och mellan 4 och 10 m brett. Det schaktades till ett djup av ca 1,6–2,1 m. Schaktet grävdes i flera omgångar, beroende på

att en vattenledning sprang läck, varefter utvidgningar av schaktet behövde göras för att åtgärda vattenläckan. På grund av detta är de stratigrafiska förhållande mellan de olika grävda delarna inte alltid klar.

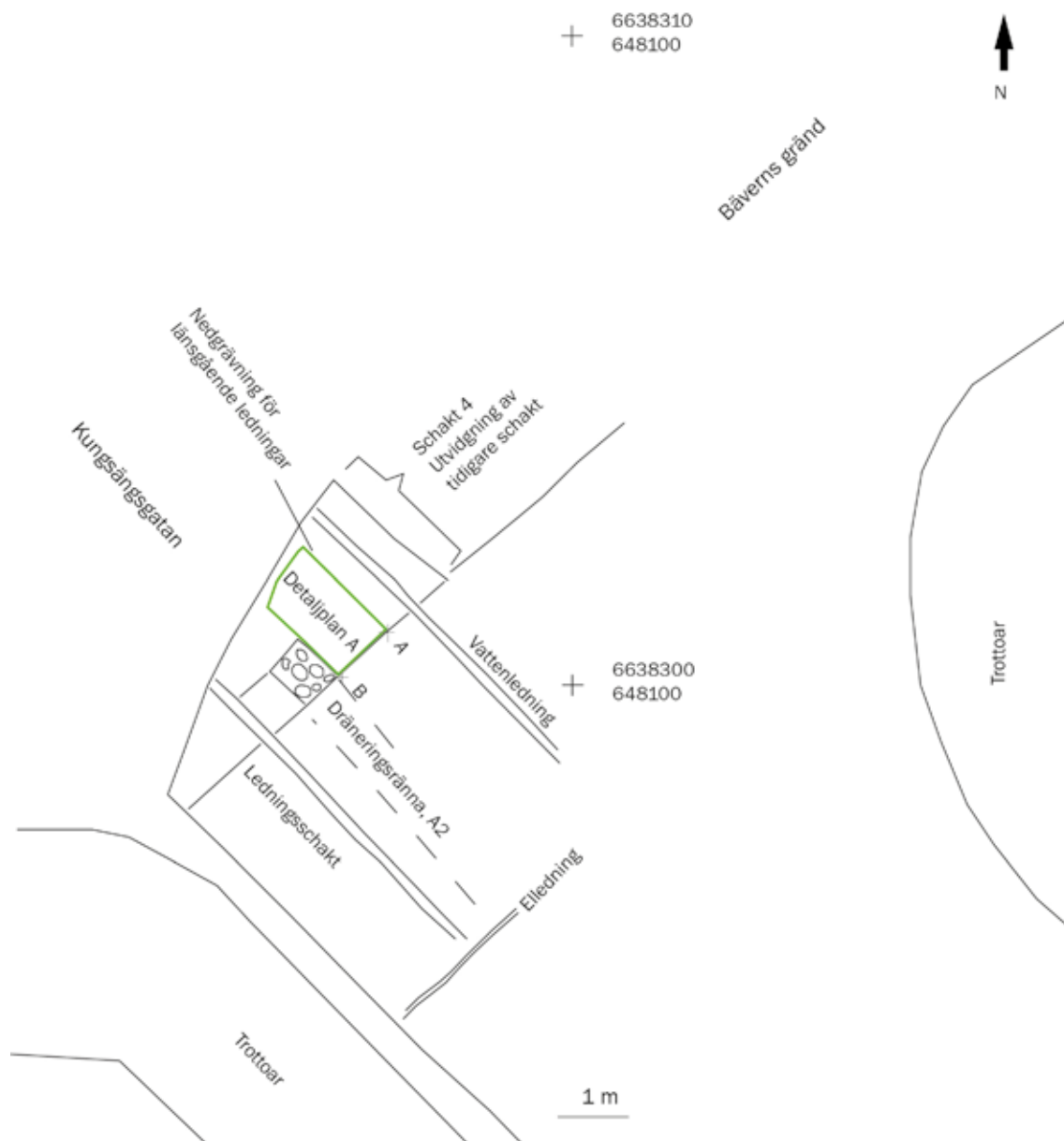
Figur 20. Schakt 4 i korsningen Kungsängsgatan-Bäverns gränd. Foto mot V, Malin Lucas.

Figur 21. Schakt 4. Grön linje visar läget för detaljplanerna. Skala 1:500

Direkt under asfalten, som låg på ca 4,90 m ö h, i korsningen mot Kungsängsgatan, påträffades den äldre gatubeläggnings, A1 som bestod av storgatsten och var mycket välbevarad. Gatstenen härör från tiden efter 1901, då bilder från området uppvisar en annan typ av gatubeläggning (se figur 4) och 1970, då gatan var asfalterad. Bilder från Bäverns gränd, tagna på 1930-talet, visar att beläggningsen där bestod av storgatsten, varför det samma borde vara giltigt även för Kungsängsgatan. Troligen har bytet från kullersten till storgatsten skett i samband med spårvagnstrafiken, vilken i Bäverns gränd invigdes år 1907 (Flygt 1995:193).

I korsningen mot Kungsängsgatan (se figur 21) påträffades ca 1 m under markytan (ca 3,90 m ö h) ett kulturlager (L. 4). Det var ca 0,05–0,10 m tjockt och bestod av mörkgrå lera med träflis, tegel och bark. Under lagret fanns fyra störrar (A3) som var nedgrävda i den naturligt avsatta leran. De var ca 0,08 m i diameter och kan möjligen ha ingått i en hägnad. Det fanns också ett stolphål (A4) i den norra delen av schaktet, ca 0,2 m djupt och med samma fyllning som lager 4. Stolphålet var ca 0,45 m i diameter och fortsatte under schaktkanten i norr. Även denna var nedgrävd i naturlig lera och tillhörde möjligen samma konstruktion som A3. I den södra sektionen syntes även ett underliggande lager (L. 5), vilket beskrivs nedan. I övrigt vidtog naturlig lera under L. 4, på ca 1,10 m djup under markytan, på ca 3,80 m ö h.

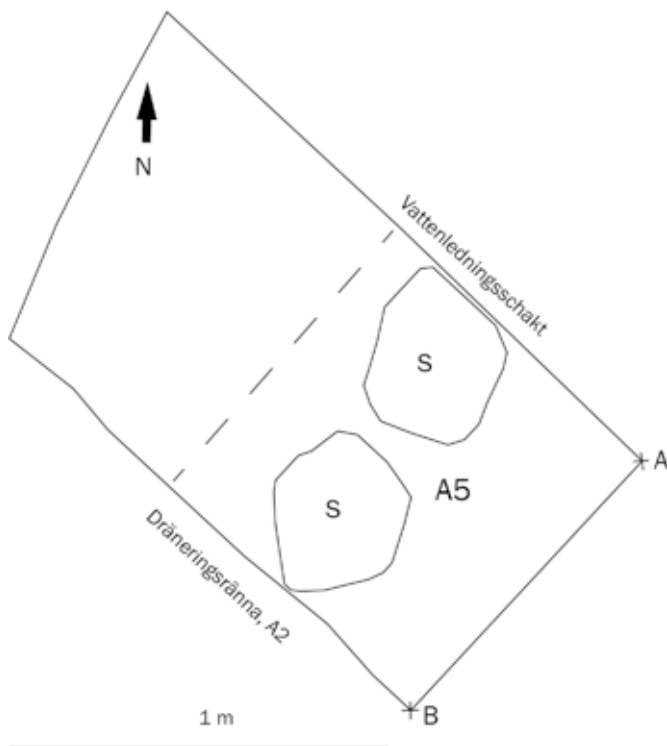

Figur 22. Schakt 4 med dräneringsrännan A2 samt läget för detaljplan A:1–3. Skala 1:100.

I schaktet framkom delar av en dräneringsränna, A2 (se figur 22). Den låg ca 1 m under nuvarande markyta (ca 3,90 m ö h). Den var ca 0,70 m djup och 0,55 m bred. Kanterna var branta och träklädda och den träklädda botten var plan. Rännan var stenfylld med rundade stenar i storlekarna 0,2–0,3 och 0,05–0,1 m. Plankornas tjocklek var ca 15 mm och träet var mycket dåligt bevarat. Rännan löpte i nordvästlig-sydostlig riktning längs schaktets västra del och hade skadat flera äldre lämningar. Det syntes ingen överliggande stratigrafi, förutom de moderna fyllnadsmassorna av sand och grus.

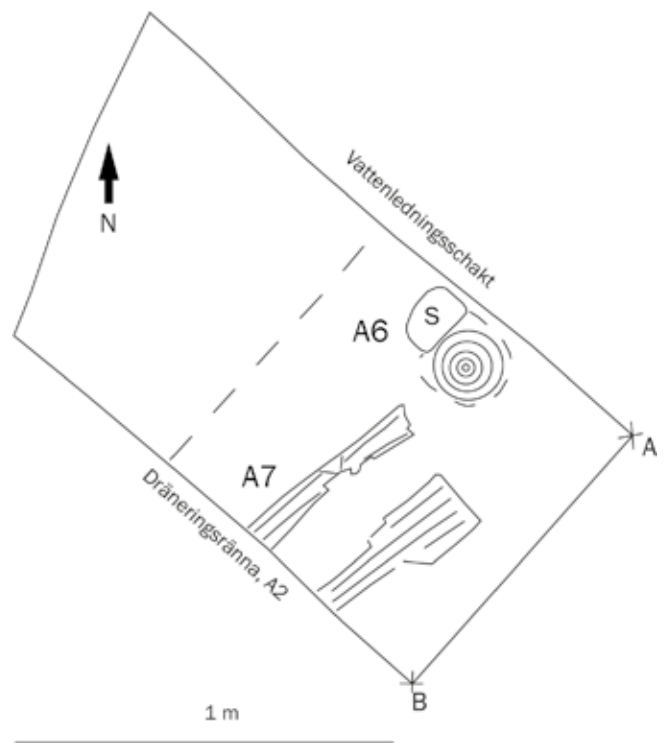
Rännan fanns också i schakt 5 och 6. Liknande konstruktioner har också iakttagits i Bangårdsgatan och i Kungsängsgatan (Ölund 2015, Lucas 2021 manus).

I den norra delen av schaktet fanns bevarade lämningar över ett ca 0,9×0,9 m stort område, kringskuret av ledningar (detaljplan A, figur 22). Här framkom två ca 0,4 m stora stenar, A5 som kan ha utgjort delar av en syll (figur 23). Under stenarna fanns ett brunt, humöst och grusigt lerlager, L. 6, med träflis och något djurben. Lagret var ca 0,1–0,15 m tjockt.

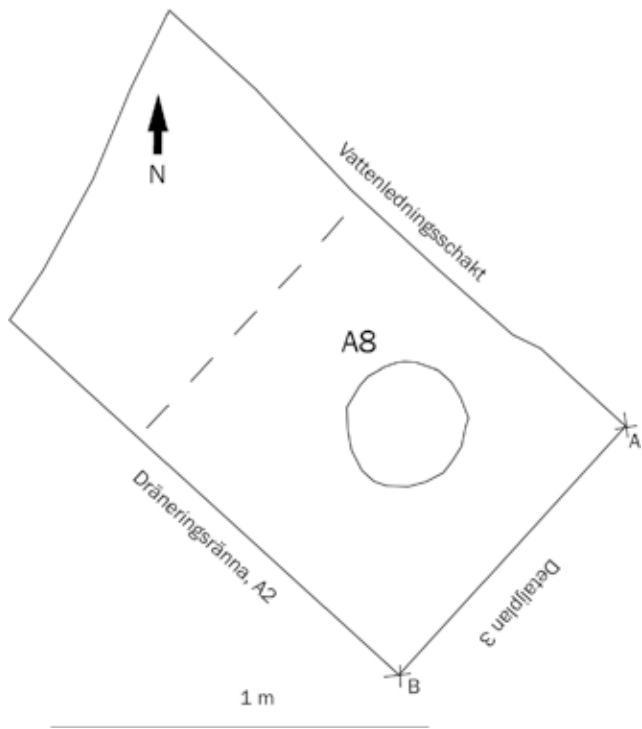
Figur 23. Detaljplan A:1. De möjliga syllstenarna A5 i schakt 4, ca 4 m ö h. Skala 1:20.

Under L. 6 framkom en träkonstruktion bestående av en starkt nedbruten stolpe, A6. Den var ca 0,2 m stor och på grund av dess tillstånd var formen svår att avgöra. Troligen har stolpen inte varit rund, vilket antydde av att en sten med flat insida låg mot stolpen. Sannolikt har stenen fungerat som stolpskoning. Intill stolpen fanns liggande trä, A7, bestående av två dåligt bevarade plankor, varav en med hugget urtag (figur 24). Plankorna var bevarade till en bredd av 0,17 respektive 0,10 m. Troligen

Figur 24. Detaljplan A:2. Stolpe A6 och möjlig raserad vägg, A7, ca 3,75 m ö h. Skala 1:20.

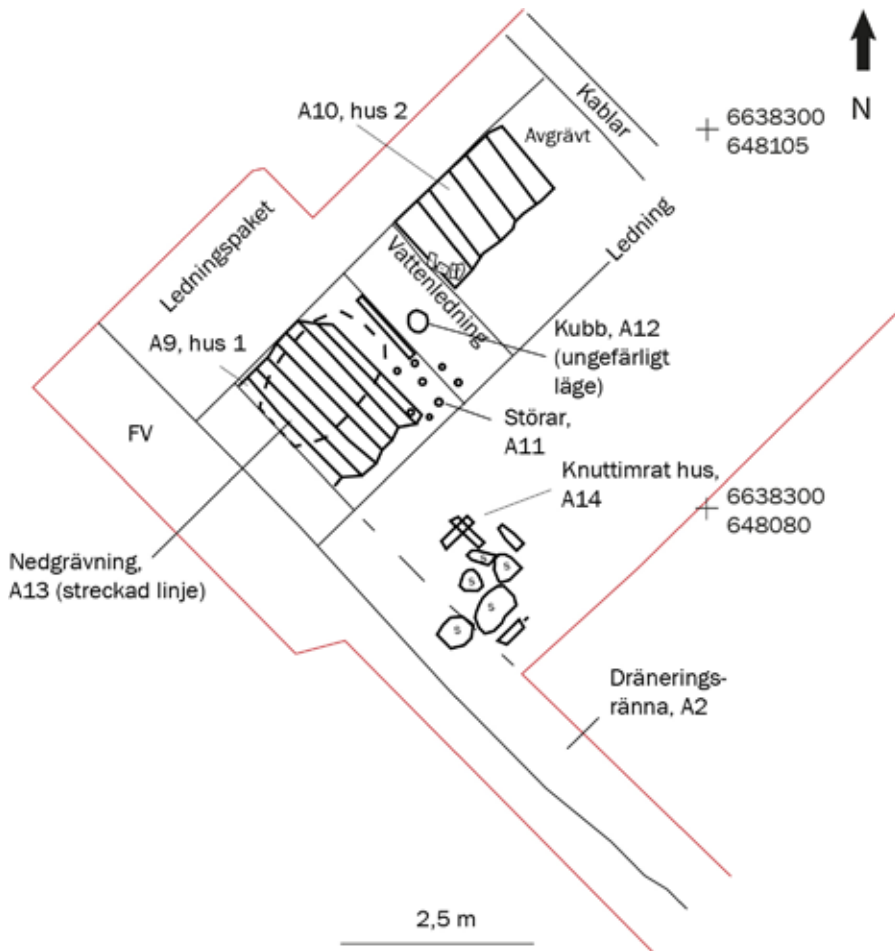
utgjorde plankorna rester av en raserad vägg, möjligen till hus 1 och/eller 2 (se nedan). Under och intill träet fanns ett lager (L. 10), av grå, ren lera, ca 0,1–0,15 m tjock, vilken kan ha utgjort ett golv eller golvunderlag. Under detta fanns ett ca 0,05–0,1 m tjockt lager (L. 11) av brungrå, något humös och grusig lera med träflis och något djurben. I leran framträdde en rund, tydlig nedgrävning, A8. Den var ca 0,35 m i diameter och endast 0,02 m djup. Fyllningen bestod av brun, humös lera med någon träbit och lite kol. Troligen utgjorde nedgrävningen botten av ett kubbhål (figur 25).

Figur 25. Detaljplan A:3, Nedgrävning A8, ca 3,60 m ö h. Skala 1:20.

Sydost om lämningarna inom detaljplan A, fanns flera ledningar som skar av kulturlager och konstruktioner och söder om dessa fanns ytterligare bevarade lämningar (se detaljplan B, figur 26).

Lämningarna som omfattar detaljplan B bestod av såväl konstruktioner som kulturlager. L. 4, som beskrivits tidigare, fanns delvis bevarat här och under detta fanns L. 5, ett raseringslager av brun grusblandad lera med mycket tegel, tegelkross, sten, träflis och kalkstänk. Lagret var ca 0,25 m tjockt. Under L. 5 fanns L. 6 som bestod av grå, relativt ren lera med nedtryckta kullerstenar och tegelkross. Lagret var ca 0,05 m tjockt. Från L. 6 kom troligen F24, en skärva yngre rödgoods med datering till 1700–1800. Fynden påträffades vid schaktning och dess lager-tillhörighet därför inte helt säker. L. 6 skulle kunna vara resterna av ett lergolv ovan hus 1 och hus 2 (figur 26).

Figur 26. Detaljplan B i schakt 4 ca 1,5 m längs den sydöstra schaktkanten utgjordes av slänt. Skala 1:100.

Under lager 6 framträdde ett fragmentariskt trägolv, A9 till hus 1, över ett ca 2x1,5 m stort område. Plankorna i golvet låg i nordväst-sydostlig riktning och var ca 0,25 m breda. I vardera änden av det bevarade golvet fanns bärlinor med ca 0,8 m mellanrum. I öster var golvet avgrävt av ett ledningsschakt, vilket skilde konstruktionen från hus 2. I väster var golvet stört av en äldre dräneringsränna och väster om detta av det befintliga fjärrvärmeschaktet. På golvet påträffades en del av en möjlig supkopp (F21) i yngre rödgods, daterad till tidigt 1600-tal.

Under lager 6, nordost om hus 1, fanns ytterligare ett fragmentariskt trägolv, A10 i hus 2. Det bestod av plank i nordväst-sydostlig riktning, ca 2x1 m stort. På grund av golvet fragmentariska tillstånd gick det inte att avgöra hur breda plankorna var. Golvet påträffades ca 0,96 m under markytan. I den västra kanten av golvet låg några tegelstenar. Golvet var avgrävt i väster av samma vattenledning som också skadat hus 1.

Figur 27. Hus 1 till vänster och hus 2 till höger i bild. Foto mot N, Malin Lucas

Figur 28. Hus 1. Foto mot N., Malin Lucas.

Figur 29. Hus 2. Foto mot V, Anna Ölund.

Under golvet i hus 1 fanns ett lager (L. 7) sandig, lerblandad silt med sten, tegel, trä, keramik (ospecificerat yngre rödgods) och kalkbruk. Lagret var ca 0,05 m tjockt.

Under lager 7 fanns ett lager (L. 8) av grå lera, troligen infiltrationslera. I leran hade sex träpålar, A11, stuckits ned (figur 26). De var 0,15 m i diameter och fortsatte ned till ett djup av 1,70 m under markytan. En av pålarna (tall) har genom dendrokronologisk analys givits en datering till 1267–1297 (se bilaga 3). Dateringen är inte helt säker.

Genom L. 8 hade en grop, A13, grävts, ca 1,50×1 m stor och ca 0,3 m djup (figur 26). Den var fylld av gödselblandad lera med träflis, pinnar, bark och tegel. Gropens botten låg 1,65 m under markytan.

I området mellan hus 1 och 2, under vattenledningen låg en kubb, A12, på ca 1,8 m djup (figur 26). Den var ca 0,4 m i diameter och ca 0,3 m hög. Kubben (tall) har genom dendrokronologisk analys daterats till 1592–1594 (se bilaga 3).

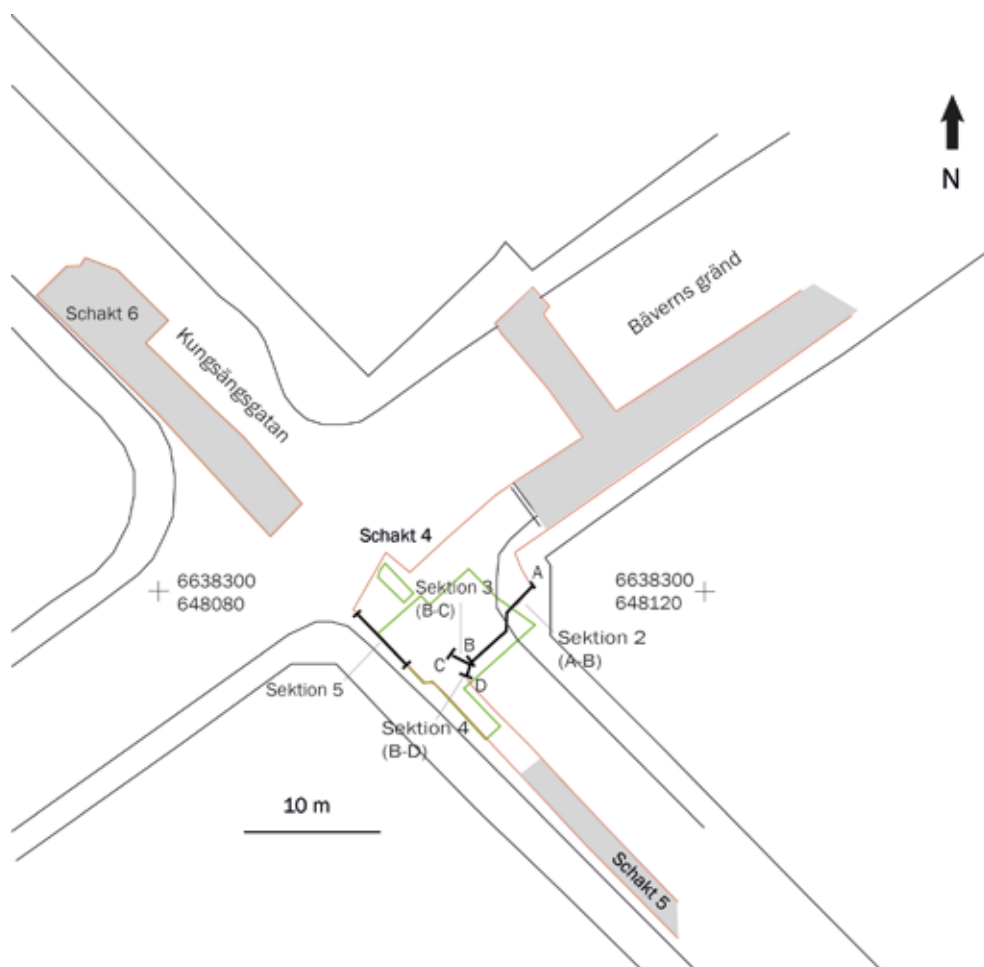
I den sydöstra delen av schaktet påträffades resterna av ett knuttimrat hus, A14, synlig som en enstaka knut av två delar rundtimmer med dimensionerna 0,12–0,15 m (figur 26).

I nära anslutning till A14 fanns ett tunt stråk (L. 9) med kalkbruk. I detta fanns också en ganska stor mängd fönsterglas och större stenar. Troligen rör det sig om rivningsmassor från en tidigare byggnad i området. Lagret låg ca 0,9 m under markytan med oklar övre stratigrafi.

Figur 30. Rest av knuttimrat hus i skärningen mellan schakt 1 och schakt 4. Foto mot S., Linda Qviström.

Ingen sektion ritades av den norra schaktkanten, på grund av att vattenledningen grävdes av och schaktet snabbt vattenfylldes (figur 32). Schaktväggen kunde inte behållas intakt vid arbetena med att stoppa vattenläckan och laga vattenledningen.

Figur 31. Översiktlig plan över schakt 4. Grönmarkerade områden motsvarar detaljplan A och B. Läget för de upprättade sektionsritningarna markerade med tjock svart linje. Sektionsritningarna återfinns i bilaga 4.

Sektionsritningar kunde däremot upprättas av den västra och delar av den södra schaktkanten. Den södra sektionen uppvisade en stor mängd lager med komplex stratigrafi. Här fanns ca 1 m bevarade lager. Naturlig lera fanns på ca 1,70–2,10 m under markytan och kulturlagren låg under ca 1 m fyllnadsmassor, storgatsten och asfalt. Den västra sektionen var mer störd men uppvisade inte lika komplex stratigrafi som den södra. Den naturliga leran fanns här ca 1,70–1,90 m under markytan. Sektionsritningarna med lagerbeskrivningar återfinns i bilaga 4.

Sammanfattning schakt 4

Höjden över havet var ca 4,90–5 m i gatunivå. Fyllnadsmassorna och asfalt/storgatsten i schakt 4 var ca 1 m tjocka. Sammantaget uppvisade schakt 4 bevarade lämningar av både kulturlager och konstruktioner. Bevarade lager fanns ned till ett djup av ca 1,70 m under markytan, varefter naturlig lera vidtog. I schaktet fanns lämningar av ett till tre hus. A14 var ett hörn av ett knuttimrat hus. A9 och 10 (hus 1 och 2) kan utgöra ett golv i samma byggnad.

Ett vattenledningsrör låg mellan dem, vilket gjorde att de inte hade någon fysisk kontakt, men de låg båda under lerlagret L. 6. Det fanns också troliga rester av hägnader, A3 och A11. Huskonstruktionerna var för nedbrutna för att dendrodateringar skulle kunna göras, men en skärva till en skål i yngre rödgoods som påträffades på golvet till hus 1 dateras till sent 1600-tal.

Två dendrodateringar gjordes, en av en stör i A11, som daterades till 1267–1297. Denna datering är osäker och inte heller särskilt sannolikt. Det finns inga andra så tidiga dateringar i området. Kubben A12 som låg intill A11 daterades till 1592–1594. I den provgrop (provgrop 1) som gjordes i januari 2020 och som låg bara ett par meter från den sydöstra schaktkanten, fanns lämningar från ett hus. Dendroprov från störar i vad som tolkades som en innervägg daterades till 1590/1591 (Lucas 2020). Dessa båda dateringar, tillsammans med keramikdateringar från båda undersökningarna, visar att området troligen bebyggt i slutet av 1500-talet. Detta passar också väl in med tolkningarna av bebyggelseutvecklingen i det närliggande kvarteret Örnen (Roslund, 1985).

De lager som fanns under bebyggelsenivåerna skulle kunna motsvara den första fasen som identifierades i kv. Örnen och som tolkades som ängsmarker.

Den upprättade sektionsritningen 2 i schakt 4 och i provgrop 1 uppvisar båda en tät och komplex

stratigrafi, med välbevarade lager och konstruktioner. I provgropen kunde lager följas ned till 2,20 m under markytan, jämfört med ca 1,70 i schakt 4. Kvarliggande lager i schakt 4 finns i den delen som ansluter till schakt 5 och kan också finnas i slänterna, men i övrigt ligger schaktbotten i naturlig lera.

Figur 32. Grävandet fick tillfälligt avbrytas eftersom ett vattenrör sprang läck. Till vänster i sektionen syns stenarna i dräneringsrännan A2 och läget för lämningarna inom detaljplan A. Hus 1 och 2 låg i den delen av schaktet som på bilden är vattenfylld. Foto mot N., Malin Lucas.

Schakt 5

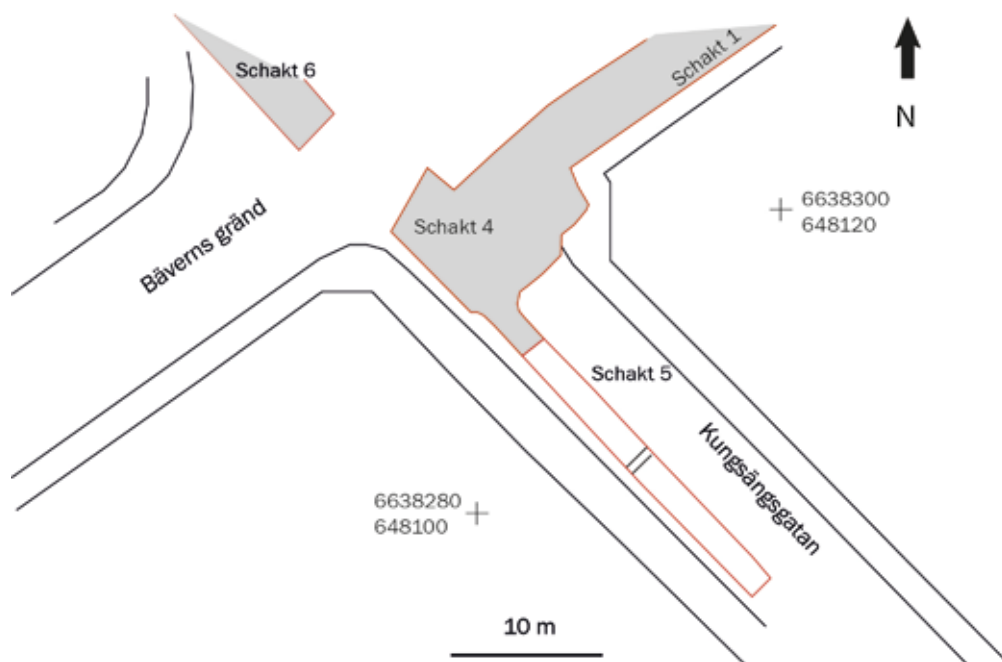
Schaktet drogs i Kungsängsgatan, mot sydost (figur 33–35). Schaktet var ca 22 m långt, ca 2 m brett och schaktades till ett djup av ca 1,1–1,4 m.

Figur 33. Schakt 5. Foto mot N, Malin Lucas.

Figur 34. Äldre beläggning av storgatsten (A1) i korsningen Bäverns gränd-Kungsängsgatan. Foto mot S., Malin Lucas.

Figur 35. Schakt 5 i Kungsängsgatan. För detaljplan, se figur 36. Skala 1:500.

I schaktet fanns en mängd olika ledningar och rör, bland annat den befintliga fjärrvärmeledningen som upptog en stor del av schaktet.

Direkt under asfalten låg i hela schaktet den bevarade gatubeläggningen av storgatsten, A1. Därunder låg moderna fyllnadsmassor av grus och sand, ca 0,45 m tjocka. Under detta vidtog ett lager, L. 1, ca 0,40 m tjockt, med grus, tegel, lite trä och sten. Möjligen utgjorde också detta lager fyllnadsmassor men det kan också ha rört sig om raseringsmassor. Under L. 1 låg dräneringsrännan A2 (ca 3,85 m ö h). I stort sett var det bara toppen av denna som syntes, eftersom schaktet inte djupschaktades. Dräneringsrännan, A2, låg parallellt med den gamla fjärrvärmen och syntes längs en ca 15 m lång sträcka innan den försvann in under den östra schaktväggen.

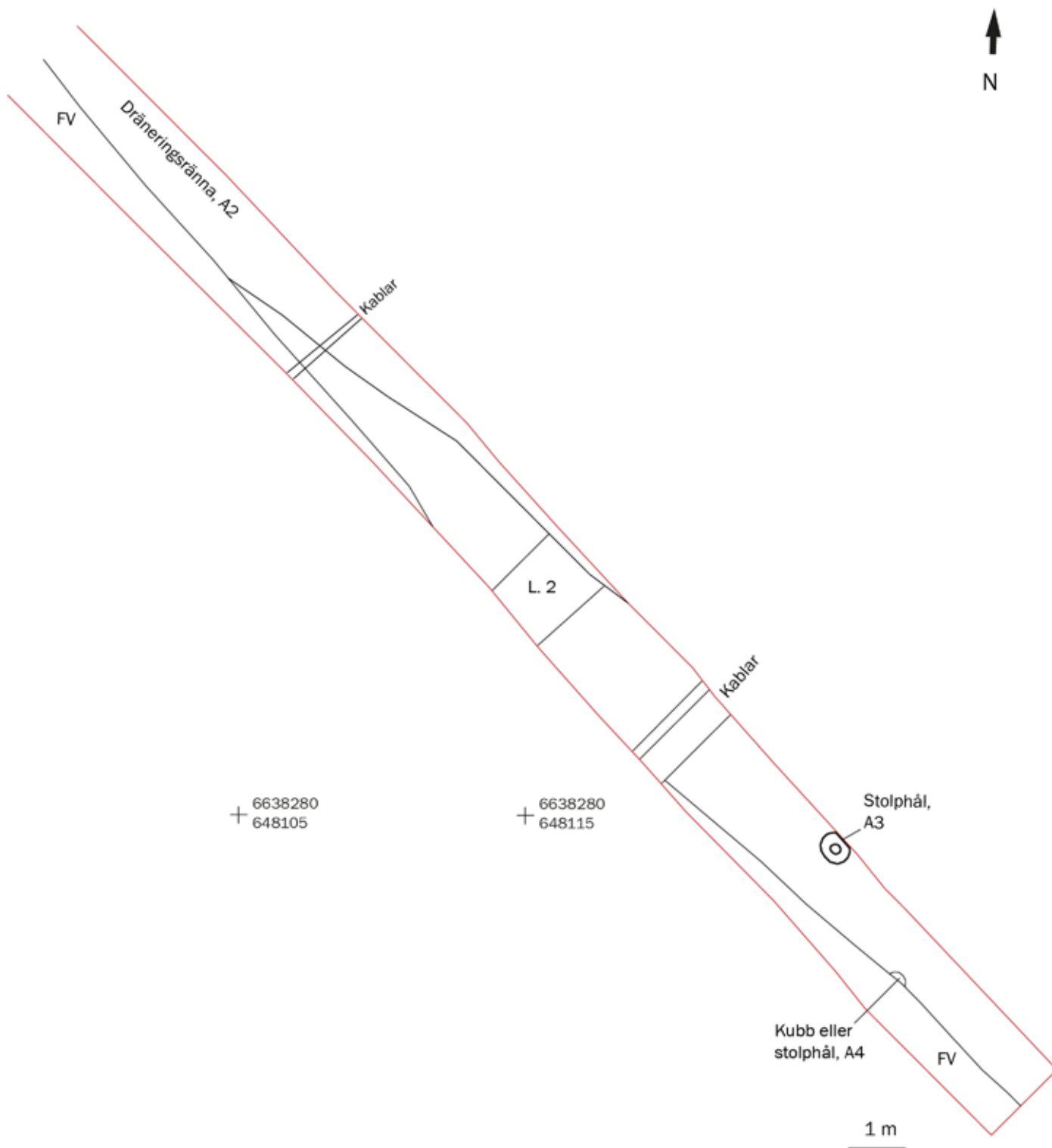
På grund av ledningar, fjärrvärme och dräneringsrännan, fanns det bara utrymme kvar för ett fåtal andra lämningar. Ett lager, L. 2 (se figur 36), med ganska rent kalkbruk påträffades ca 1,12 m under asfalten (ca 3,88 m ö h). Kalkbrukslagret låg i schaktbotten, varför tjockleken är okänd. I anslutning till kalkbruket syntes träbitar. De var endast 0,03–0,05 m breda och det rör sig därför troligen

inte om konstruktionsvirke. Träet låg i ett mörkt, siltigt lerlager på samma nivå som kalket.

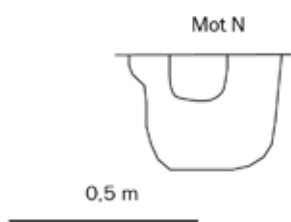
Över kalkbrukslagret påträffades ett ganska homogent lager (L. 3) med lera med lite småsten och kol. Detta lager var ca 0,2 m tjockt. Lagret fanns även över dräneringsdicket och hörde troligen ihop med nedgrävningen av detta.

Norr om kalkbrukslagret grävdes schaktet något djupare för att få plats med rör under en kabeltrumma. Här, på 1,22 m djup (ca 3,78 m ö h) under markytan, framkom ett lager (L. 4) med gödselblandad träflis med kalkbruk, djurben, tegel och keramik, L. 5. Kermiken kan möjligen höra till 1600-tal.

I den södra delen av schaktet påträffades ett stolphål, A3 (figur 36), på ca 1,4 m djup. Stolphålet var 0,60×0,45 m stort och 0,30 m djupt. Fyllningen bestod av gråbrun lera med kol och småsten. Ungefär i mitten av stolphålet fanns ett område med avvikande fyllning, lösare, brun och sotig. Detta tolkades som stolpavtrycket. Ett stycke söderut fanns ytterligare ett möjligt stolphål, A4 (figur 36). Det var avgrävt av fjärrvärmeschaktet och innehöll nedbrutet trä. Båda stolphålen låg i schaktbotten, ca 3,60 m ö h, och var nedgrävda i naturlig lera.

Figur 36. Detaljplan av schakt 5. Skala 1:100.

Figur 37. Sektion av stolphålet A1 (ca 3,60 m ö h) i schakt 5. Skala 1:20.

Sammanfattning schakt 5

Höjden över havet var ca 5 m i gatunivå. Fyllnadsmassor och storgatsten i schakt 5 var ca 0,65–1 m tjocka.

Sammantaget uppvisade schakt 5 bevarade lämningar av både kulturlager och konstruktioner. Bevarade lämningar fanns till ett djup av ca 1,4 m under markytan, där naturlig lera vidtog, ca 3,60–3,70 m ö h. I delar av schaktet finns kvarliggande kulturlager.

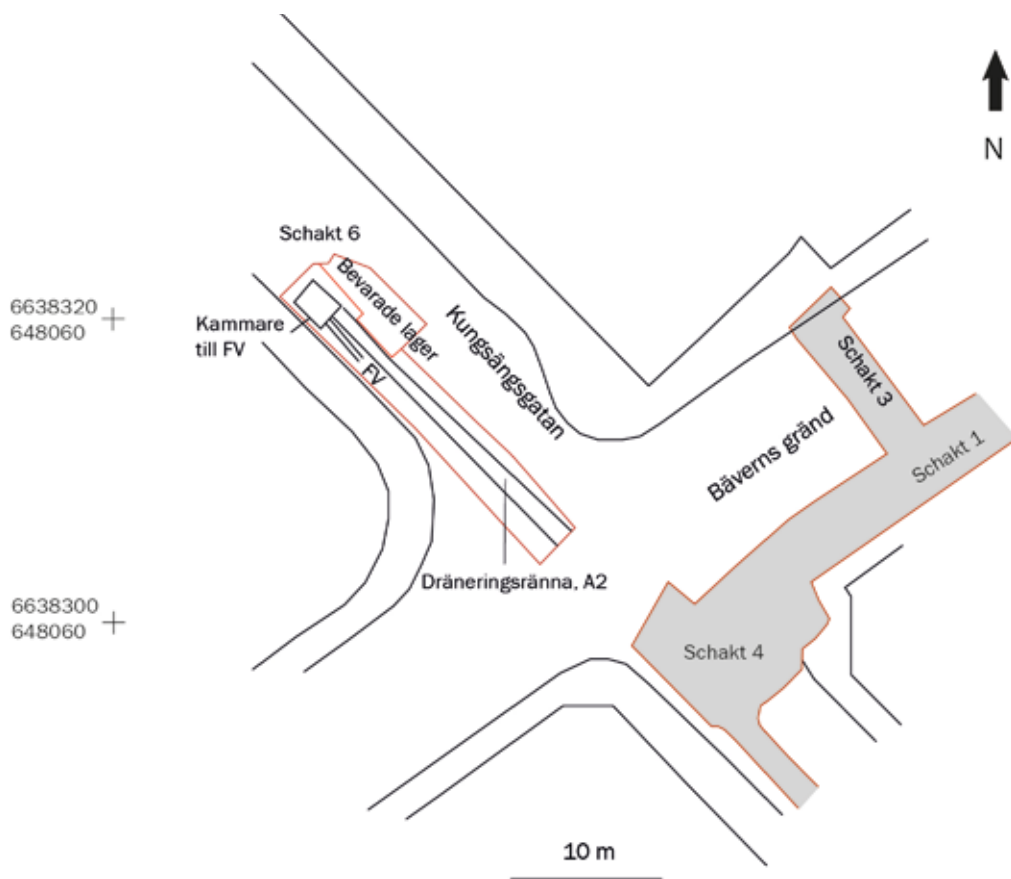
Den dominerande lämningen utgörs av dräneringsrännan, A2, som kvarligger i schaktet. De lager som påträffades hade i allmänhet så liten utbredning att de inte kan tolkas säkert. De två stolphålen, A3 och A4, i den sydöstra änden av schaktet, kan ha ingått i en byggnad eller en hägnad.

Schakt 6

Schaktet grävdes i Kungsängsgatan nordväst om Bäverns gränd. I den nordvästra änden utvidgades schaktet något för att få mer arbetsyta runt kammaren som låg i änden av schaktet. Schaktet var ca 25 m långt, 3 m brett i dagöppning och grävdes till ett djup av ca 1,15–1,3 m. Utvidgningen i änden av schaktet var ytterligare ca 2 m brett.

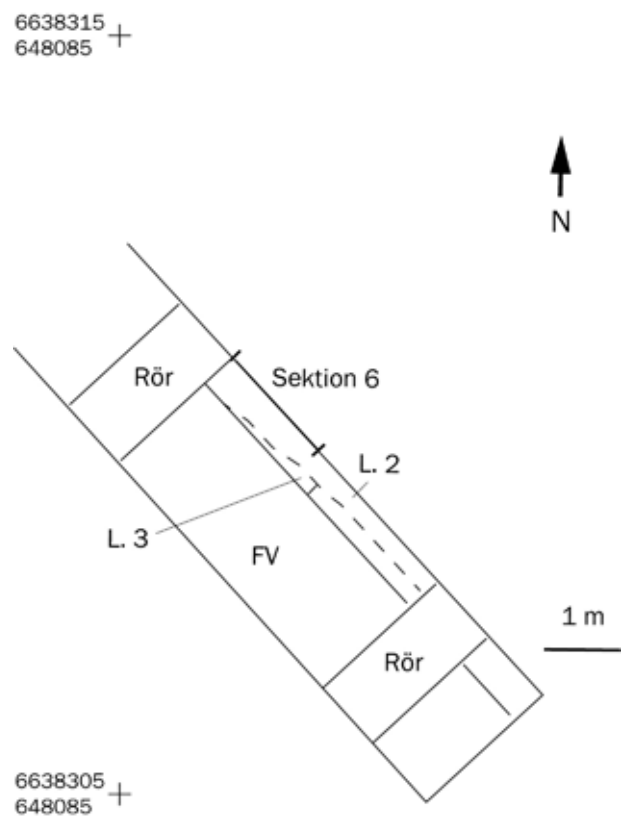
Figur 38. Schakt 6. Till väster i bild syns utvidgningen och till höger kammare till fjärrvärmens. Foto mot S, Malin Lucas.

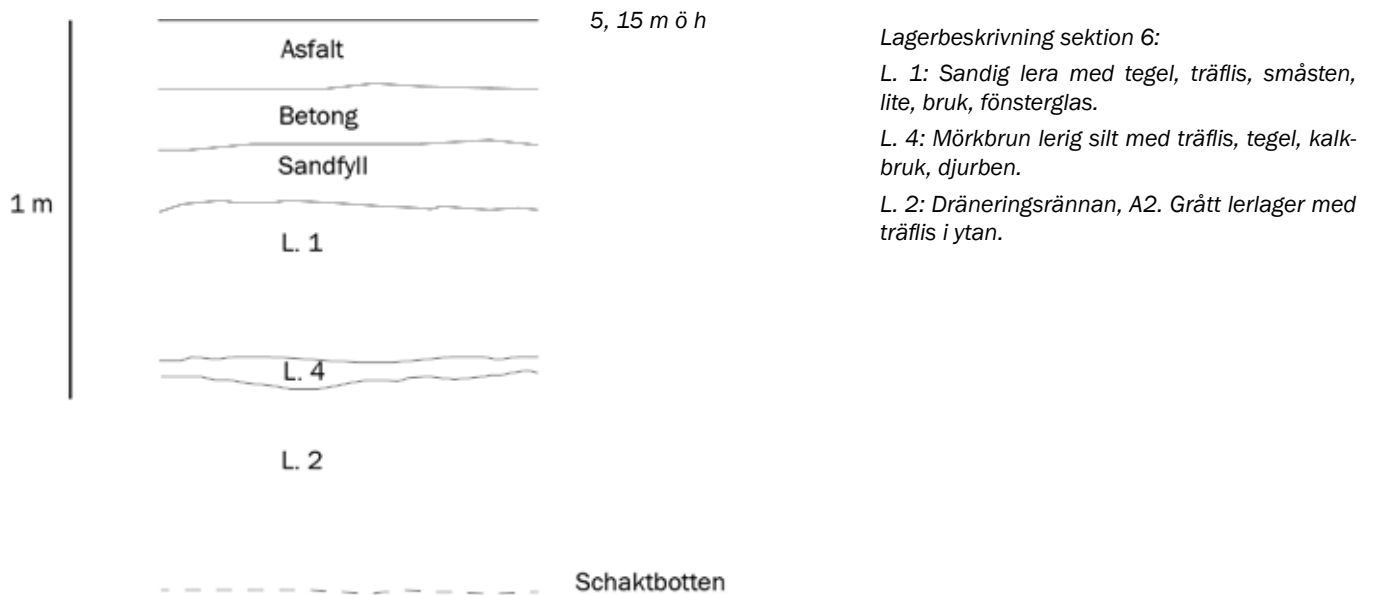
Figur 39. Schakt 6 i Kungsängsgatan. Läget för detaljplanerna, figur 40 och 42 markerade i grönt. Skala 1:500.

Stora delar av schaktet upptogs av dräneringsrännan A2 (se figur 39), befintlig fjärrvärmeledning, kammare till denna samt andra ledningar. Under asfalten fanns ställvis ett tjockt lager betong och därunder fyllnadsmassor av grus och sand. Betongen kan möjligen höra samman med den gamla spårvägen.

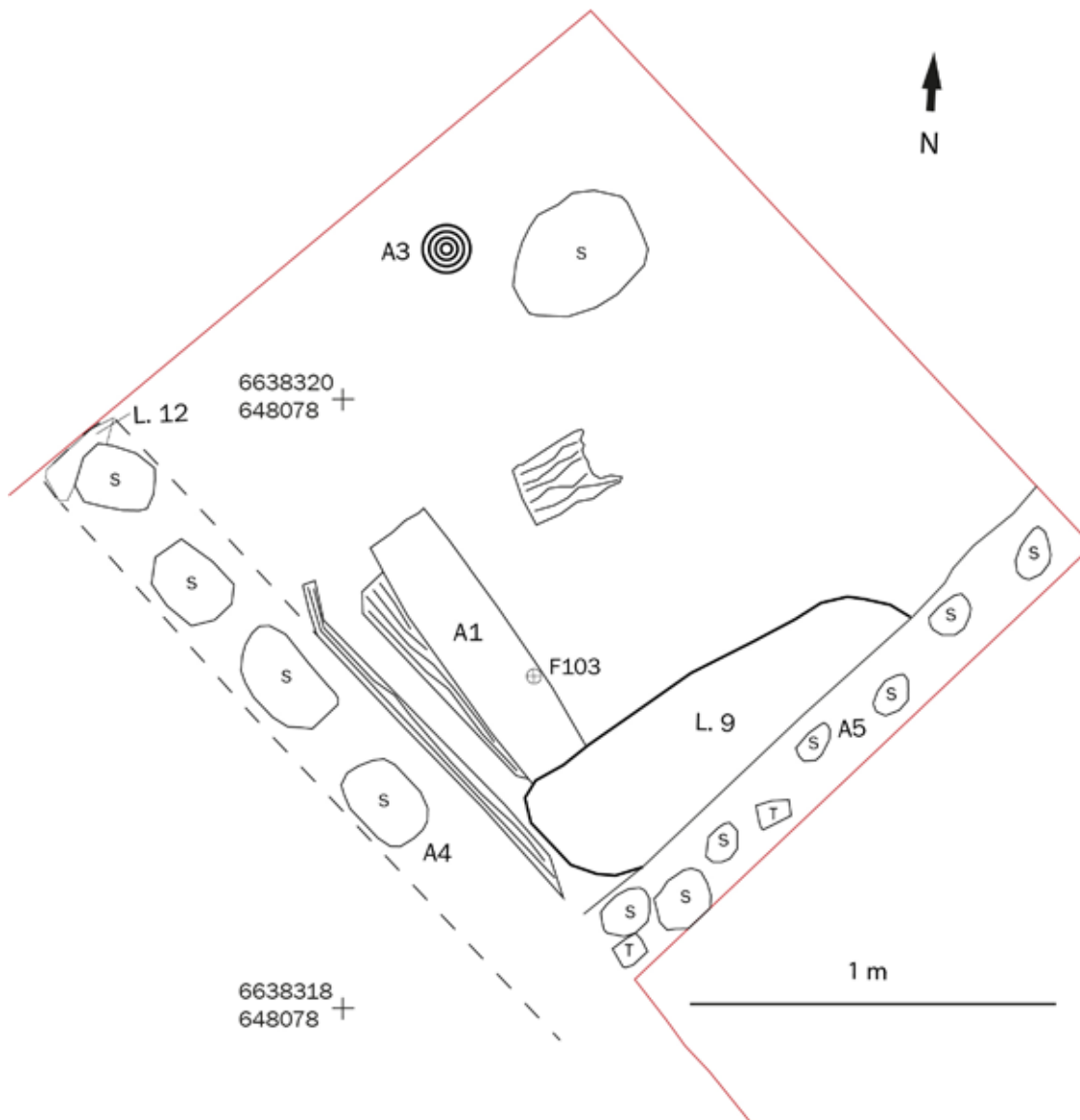
Ca 2,5 m från den sydöstra schaktkanten syntes L. 1. Det fanns över en ca 0,5 m bred yta på ett djup av ca 0,5–0,55 m under markytan. Det var stört i väster av befintlig fjärrvärme och i söder av plaströr. Lagret var ca 0,35 m tjockt och bestod av sandig lera med tegel, träflis, småsten, lite bruk och fönsterglas. På ca 1,10–1,15 m djup fanns under L. 1 ett grått lerlager (L. 2) med träflis i ytan (figur 40). På ca 1 m djup fanns ett tunt lager (L. 3, figur 40) bestående av träflis med lite djurben och ett silvermynt (F101). Lager 2 var troligen nedgrävningen till dräneringsdiket och skar lager 3. Mellan ca 4 och 6 m från schaktets sydöstra ände fanns i den östra sektionen, ovan leran i dräneringsrännan ett lager (L. 4) mörkbrun lerig silt med träflis, tegel, kalkbruk och djurben. Lagret var mellan 0,15 och 0,20 m tjockt och var troligen samma lager som L. 2.

Figur 40. Detaljplan över en sydöstra delen av schakt 6 (se figur 39). Skala 1:100.

Figur 41. Sektion 6 i schakt 6. Mot NO. Skala 1:20.

Figur 42. Detaljplan av utvidgningen av schakt 6 i nordöst på ca 4,05–4,20 m ö h (se figur 39). Skala 1:50.

I den nordvästra delen av schaktet vek dräneringsrännan, A2, av något mot väster och i den östra delen av schaktet syntes ett lager av kantig sten, en del bruk, trä och tegel (L. 5). Troligen utgjorde detta lager rivningsmassor från en byggnad som tidigare stått i området. Norr om detta lager fanns rester av ett träflislager (L. 6) med keramik och djurben.

Bäst bevarade lager fanns i utvidgningen mot nordöst (se figur 42). Här påträffades ca 0,9 m under markytan (ca 4,25 m ö h), direkt under fyllnadsmassorna, ett lager (L. 8) av lerig silt med träflis, småsten, tegel, bruk, djurben, glas och keramik. Lagret var omkring 0,05 m tjockt och mycket fyndrikt. Keramiken i lagret gick inte att datera närmare än till perioden mellan 1600 och 1800.

Under lager 8 påträffade resterna av en konstruktion, A1 (figur 42). Den bestod av två mycket nedbrutna plankor samt ett område med bruk. Området runt konstruktionen visade spår av brand, men sot och aska (L. 9). Lagret med bruk var ca 0,06 m tjockt och troligen utgör konstruktionen resterna av en spis i ett hus.. Också under lager 8 men öster om A1 fanns ett lager (L. 11) brun humös sand och under detta ytterligare en plankor som möjligen hörde till konstruktionen.

På ca 1,20 m djup påträffades ett ensamt stolphål, A3 (figur 42). Stolphålet var ca 0,15×0,15 m stort

och hade trärester i fyllningen. Det är oklart om stolphålet ingår i samma huskonstruktion som A1.

På ca 1,25 m djup i den norra delen av schaktet fanns ett gödselblandat träflislager (L. 10) med tegel, trä, djurben och keramik. Några av bitarna kermik i lagret kunde dateras till 1600-tal.

I den västra kanten av utvidgningen påträffades en rad stenar, som först uppfattades som en del av dräneringsdiket, men som visade sig vara de troliga resterna av en syll, A4 (figur 42). Stenarna låg ungefär 1,15 m under markytan. Flera av stenarna hade kvarsittande murbruk. Stenarna var ca 0,3 m stora och låg i ett stråk av grå lera. Stenarna skulle kunna höra till samma byggnad som spisen. Norr om A4 fanns resterna av ett träflislager (L. 12, figur 42) över ett ca 0,30×0,25 m stort område. Lagret låg ca 1,10 m uunder markytan och innehöll också tegel, kalkbruk

I den södra schaktkanten fanns, på 1,16 m djup, också ett stråk med sten, A5 (figur 42), men inte av samma jämna form och inte samma storlek som A4.

Båda stenförekomsterna, A4 och A5 låg i schaktbotten på ca 1,15 m djup (ca 4,10 m ö h).

Vid upprensning av schaktbotten, utan närvarande arkeolog, framkom en kubb, A6, ca 0,35 m lång och 0,5 m i diameter. Eftersom den hade en oklar stratigrafisk koppling togs inget dendroprov.

Figur 43. Den troliga spiskonstruktionen A1 i schakt 6 med portklappen F103. Foto mot SO, Malin Lucas.

Figur 44. Foto av sektion 7, den södra schaktväggen i utvidgningen för schakt 6. Foto mot SO, Malin Lucas. Lagerbeskrivning: L8 Träflis, 1. Grått lerlager, ganska rent, lite tegel, 0,03–0,05 m tjockt. 2. Brun, lite grusig silt, något trä, c a 0,02 m tjockt. 3. Ren sand, ställvis förekommande, ca 0,1 m tjockt. 4. Grusig, grå lera med lite trä. 5. Grus. 6. Något sotig lera, 0,02 m tjockt. 7. Kalkstensbruk, 0,02 m tjockt. 8.A5.

Sammanfattning schakt 6

Höjden över havet var ca 4,15–4,25 m i gatunivå. Fyllnasmassor och betong samt asfalt i schakt 6 var ca 1 m tjocka.

Sammantaget uppvisade schakt 6 bevarade lämningar av både kulturlager och konstruktioner. Bevarade lämningar fanns till ett djup av ca 1,15–1,3

m (ca 2,85–3,10 m ö h). Eftersom schaktet inte grävdes ned till naturlig lera är tjockleken på kvarliggande lager okänd.

A1, A4 och A5 var troligen delar till en och samma byggnad, där A4 och A5 troligen utgjort syll och A1 en ugn. Dateringar av keramik antyder att huset varit i bruk på 1600-talet.

Fyndmaterial

Sammanlagt har 103 fyndposter registrerats. Fynd påträffade i samtliga schakt, men den största mängden kommer från schakt 6. En fullständig fyndlista återfinns i Bilaga 2.

Bland fynden fanns 17 poster djurben om ca 2,5 kg, varav en liten mängd brända. Ingen bedömning har gjorts av djurbensmaterialet. De flesta djurbenen kom från schakt 6.

Elva poster glas har registrerats, varav åtta var fönsterglas, medan de resterande två var fragment av kärl, två passglas (F64 och F82) och ett av okänd typ (F83).

16 fyndposter järn, varav sju bestod av spik, fyra var knivar (F59, 63, 68 och 81), ett bleck, ett bockat föremål av okänd typ, ett gångjärnsbeslag (F102) och en portklapp (F103, se figur 43). Tre av knivarna påträffades i schakt 6 och en i schakt 4. Knivarna F59 och F63 samt portklappen F103 är på konservering.

Det enda fyndet i Cu-legering var ett anonymt bleck (F54).

Ett fynd av kritpipa (F55), en del av ett odekorerat skaft. Fyndet går inte att datera

Ett silvermynt (F101, figur 45) påträffades i schakt 6. Myntet är en örtug präglad under Johan III regeringstid 1589 (Tingström 1968, s. 127). Myntet är vid rapportskrivandet på konservering.

Figur 45 F101, silvermynt från 1589. Foto Max Jahrehorn, Oxider AB.

En post slagg (F88) registrerades. Slaggen är lätt och kan möjligen utgöra någon typ av ugnsfodring

Den största fyndposten utgjordes av keramik, 53 poster med en sammanlagd vikt av ca 2, 3 kilo. Keramik påträffades i alla schakt, utom schakt 4. All keramik har bestämts av Joakim Kjellberg, Upplandsmuseet.

Från schakt 1 har tio poster keramik registrerats. F21 var en liten skål, möjligen en supkopp i yngre rödgods med utfluten marmorerad dekor. Skålen har troligen importerats från Nordtyskland och dateras möjligen till sent 1600-tal. F24 var en skål i yngre rödgods med brun och gul vitlerdekor. Skålen dateras till 1700–1800. F31 var en skål eller ett fat med invändig vitengobe, daterad till 1650–1700. F32 var inte ett kärl, utan en brännplåt till keramiktillverkning. Det dateras till 1650–1700. F35 (se figur 46) var en skål som tolkas som krukmakerispill. Det rör sig om en stor skål som gått sönder under själva tillverkningsprocessen. Den är skröjbränd och dekorerar, men inte glaserad. Skålen dateras till 1650–1750, ungefär samma intervall som brännplåten (F32, figur 47). De är båda påträffade i samma lager. F33 och 34 var delar av kakelugnar, den förra grönglaserad och den senare en kakellist. Resten av keramiken från schakt 1 var ospecificerade skålar och grytor i yngre rödgods.

Från schakt 2 har åtta keramikposter registrerats. F1 var ett fat eller skål i yngre rödgods med hemring och låg D-formad mynningsrand. Kärlet är importerat och dateras till ca 1620–1650. F2 var en skål i yngre rödgods med hemring på brättet, invändig heltäckande engobe och figurativ dekor. Skålen dateras till ca 1650–1750. F3 var en sekundärbränd tallrik i fajans med blåvit målad heltäckande dekor. Tallriken, som möjligen importerats från Holland, dateras till 1650–1750. F4 (figur 48) var inte ett kärl, utan ett fragment av en brännplåt för keramiktillverkning eller en del av ugnsinredningen. Den hade runnen svart glasyr, krennelyrer och spår av fastbränning. F5, 6 och 16 var ett fat, en gryta och ett ospecificerat kärl i yngre rödgods och F52 var en bit kakel, daterat till 1800- eller 1900-tal.

Från schakt 3 har nio poster keramik registrerats. F7 var en panna eller ett fat i yngre rödgods med öra. Den hade invändig blyglasyr och daterades till 1650–1750. F8 var ett öra till en skål eller en panna i yngre rödgods. Den hade invändig blyglasyr och vitlerdekor på mynningen och daterades till 1650–1700. F9 var ett fat i yngre rödgods med låg D-formad mynningskant. Fatet var hornmålat med polykromt växtmotiv. Fatet daterades till 1650–1700. F12 var ett fat i yngre rödgods med hemrad dekor och med en datering till 1650–1700. F13 bestod av mynning och botten av en gryta i yngre rödgods med invändig blyglasyr. Den daterades till 1650–1700. F14 var en skål i yngre rödgods med invändig grön glasyr och en datering till

Figur 46. Oglacerad skål, F35. Skallinjalen är 10 cm. Foto Karin Stenström, Upplandsmuseet.

Figur 47. Brännplåt för keramiktillverkning, F32. Skallinjalen är 5 cm. Foto Karin Stenström, Upplandsmuseet.

Figur 48. Möjlig brännplåt för keramiktillverkning, F4. Skallinjalen är 5 cm. Foto Karin Stenström, Upplandsmuseet.

Figur 49. Gryta med utfluten glasyr, F37. Skallinjalen är 5 cm. Foto Karin Stenström, Upplandsmuseet.

Figur 50. Gryta i yngre rödgods med rullstämpeledekor, F38. Skallinjalen är 5 cm. Foto Karin Stenström, Upplandsmuseet.

Figur 51. Kanna i yngre rödgods, F 45. Skallinjalen är 10 cm. Foto Karin Stenström, Upplandsmuseet.

1600–1650. F15 var ett kärl i portugisisk fajans med invändig tennglasyr och utvändig ljus blyglasyr och med handmålade blå dekorer. Kärlet daterades till 1600–1650. I övrigt tillvaratogs ett par skärvor från ett par ospecificerade grytor i yngre rödgods.

Från schakt 5 har endast tre poster keramik registrerats. F17 var en gryta i yngre rödgods med en möjlig datering till 1600-talet. F18 var ett kärl i yngre rödgods. Det var ett mörkt gods med röden-goberad utsida och med blyglaserad insida. Stora vita korn fanns i magringen. Möjligtvis har kärlet importerats från Polen eller Baltikum. Den sista biten var en bit ospecificerat yngre rödgods.

Den största keramikmängden kom från schakt 6, med 23 poster. F19 var en gryta i yngre rödgods med invändig blyglasyr. Den gavs en grov datering till 1600–1800. F23 var ett formpressat rhenländskt stengodskrus med en datering till sent 1500-tal till 1650. F29 var en hank till en örnskål i yngre rödgods med datering till 1650–1750. F37 (figur 49) var en mynningsbit till en gryta. Den hade utfluten glasyr och daterades grovt till 1600–1800. F38 (figur 50) var en yngre rödgodsgryta med rullstämpeldekorer. Grytan kan möjligen vara importerad från Nordtyskland och daterades grovt till 1600–1800.

F43 var en skål eller ett fat i yngre rödgods med figurativ vitlerdekor i spegeln. Den daterades till 1620–1680. F45 (figur 51) var en kanna eller flaska i yngre rödgods. Den hade grön glasyr och daterades till tidigt 1600-tal. F46 var en skål med figurativ spegeldekor i vitlera. Skålen daterades till 1620–1680. F51 var en högdekorerad skål med vertikal mynning med invändig dekorer av både prickar och figurativ dekorer. Den daterades till 1620–1720 och hör mest troligt hemma i 1600-tal. I övrigt fanns med ospecificerade skärvor av fat, grytor och skålar.

Analyser

I schakten påträffades ett fåtal träkonstruktioner och i de flesta fall var träet alltför fragmentariskt för att prover skulle kunna tas. Tre prover skickades till dendrokronologisk analys, samtliga från schakt 1, korsningen Bäckens gränd-Kungsängsgatan. Proverna har analyserats av Hans Linderson, Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Lunds universitet (se även bilaga 3).

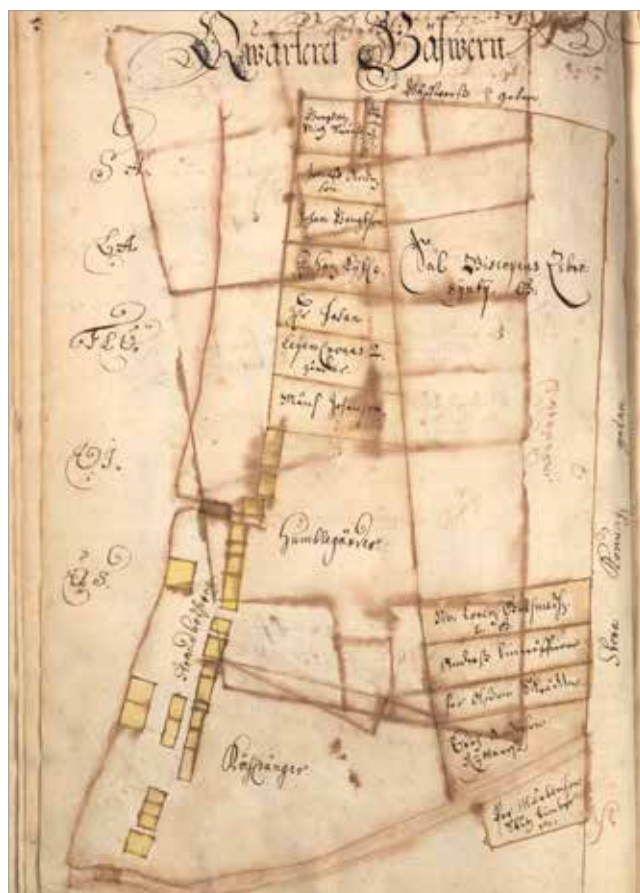
En plint i bottenleran var tillverkad av tall och hade en säker datering till 1592–1594. En av störrarna i lager 8 var också av tall och här är dateringen en lägre säkerhet, 1267–1297. Det sista provet, från sektionslager 4 var också av tall, men kunde inte dateras.

Sammanfattande diskussion

Det aktuella området har enligt de tidigaste kartorna över Uppsala legat i utkanten av staden, med stadsdiket direkt söder om det som då hette kv. Bävern. Kvarteret delades sedermera upp i kvarteren Gudrun, närmast Bävrens gränd och kv. Sigurd söder därom.

Genom kartmaterialet och andra historiska dokument kan vi få en uppfattning om hur kvarteren i området sett ut och utvecklats.

Uppsalas tidigare kungsgård låg i den sydligaste delen av Uppsala, öster om ån. En möjlig placering av kungsgården har varit i det nuvarande kv. Gudrun, som alltså fram till mitten av 1800-talet var en del av det stora kvarteret Bävern. Kungsgårdens ekonomibyggnader brann såväl 1541 som 1543, varefter en ny kungsgård anlades på västra sidan om Fyrisån. Den gamla kungsgården omtalas 1544 som "den gamle gård" och 1557 som "Gamla gården" (Dahlbäck et al 1984 s. 255). På den avrit-

Figur 52. Utdrag ur Booman planta från 1671, kv. Bävern (nuvarande kv. Gudrun och Sigurd) med Gamblegården utmärkt ovanför kålsängar. Längst upp till höger i kvarteret syns den stora tomten som tillhörde biskop Zebrozyntius. Uppsala universitet, Alvinportalen.

ning av Uppsalas all kvarter som gjordes av Stephan Månsson Booman i slutet av 1600-talet finns en tomt inom det kv. Bävern med beteckningen "Gamblegården", vilket möjligen kan motsvara de tidigare uppteckningarna.

Efter kungsgårdens flytt till den västra sidan av ån, har staden tagit över marken. Eftersom de tidigaste kartorna över området hör till 1600-talet finns inga uppgifter om hur området såg ut mellan kungsgårdens flytt och slutet av 1600-talet. Den enda uppgiften från 1557 uppger att Hans Frese ansvarar för trädgården vid "Gamla gården" (Dahlbäck et al 1984 s. 255). Boomans planta från 1671 upprättades då stadens tomter förändrats efter stadsregleringen efter 1643 och en ny avritning behövdes för att fastställa debitering av tomtörena (Anund et al, 2001, s. 102). Kartorna, som upprättats kvartersvis, visar de generella ägoförhållandena, vilka färgkodats i rött för domkyrkan, gult för staden och grönt för privat mark. De visar också vilka personer som ägde eller innehade de enskilda tomterna. Tillammans med avritningen och de ganska samtida huskartorna som upprättats av Rudbeck 1679, Padt-Brügge 1719 och Akrelius, före stadsbranden 1702 (Anund et al, 2001 s. 97), kan man se hur de aktuella kvarteren var bebyggda. I kv. Atle, som då hette kv. Jungfrun, fanns ett ganska stort antal mindre tomter, som ägdes av staden men innehades av människor som t.ex. Jöns Nilsson och Olof Johansson. Kv. Örnen som behållit sitt namn, upptogs av något större tomter, liksom kv. Brynhild (då benämnd kv. Gropen). Den senare innehöll ett flertal kålgårdar, särskilt i den östra delen av kvarteret.

Även i kv. Bävern (nuvarande kv. Gudrun och Sigurd) fanns kålgårdar i den sydvästra delen av kvarteret. Längs med ån fanns ett flertal strandbodnar och några mindre tomter. I korsningen Bävrens gränd-Kungsängsgatan fanns en mycket stor tomt. Boomans avritning anger innehavaren som "Sal Biskopas Zebrosyntij Gård" (texttydning och uppgifter, Herman Bengtsson, Upplandsmuseum). Gården hade sannolikt tillhört den då redan avlida (Sal) Jacobus Johannis Zebrozyntius som levde mellan 1582 och 1642. Zebrozyntius slutade sina dagar som biskop i Strängnäs, där han är begravd. Denna biskop var också far till bland annat Sveriges fjärde Riksantikvarie, Laurentius (Lars) Bureus (Svenskt biografiskt lexikon).

Figur 53. Utsnitt ur Olof Rudbecks huskarta från 1679 med det stora kvarteret Bävern markerat med vit linje. Uppsala universitetsbibliotek, Alvinportalen.

Biskop Zebrozyntius var bördig från Säbro i Ångermanland och han var gift med Katarina Nilsdotter Stiernman, som var dotter till domprosten och ärkebiskopen Nicolaus Olai Bothniensis, som för övrigt verkade som mötesledare vid Uppsala möte (Uppsala stads historia II, s. 290).

Han köpte 1632 en tomt av borgmästaren Thomas Larsson. Den anges ha legat "vid stadsdiket på Islandsgatan" (Herdin, 1927, s. 15). Troligen är det den aktuella tomten som avses

Huskartorna visar att tomten var bebyggd utmed hela Bäverns gränd och ett stycke av Kungsängsgatan. Huskartorna visar också en mängd träd och

en ensam byggnad som liknar ett lusthus eller ett kapell.

Ända in på 1800-talet var delar av kv. Brynhild obebyggt, liksom områdena öster och söder därom. I början av 1800-talet ägdes stora delar av kv. Bävern av hovintendenten och arkitekten Gustaf af Sillén, som uppförde lerhus på tomten. Detta försökte han, med föga framgång, propagera för att flera av Uppsalas innevånare skulle ta efter. Byggnadstekniken skulle inte bara skydda mot brand utan också skänka byggnaderna en viss värdighet (Ehn 1963 och Ehn 1991, s. 32). Hur länge hans lerhus fanns kvar på platsen är inte känt, men 1882 byggdes i hörnet av Bäverns gränd-Kungsängs-

gatan det stenhus som fortfarande står kvar. En stor del av kvarteret upptogs i början av 1800-talet av en stor trädgård, som vid tiden var den största privatägda trädgården i Uppsala (Ehn 1963, s. 18).

Det stora kvarteret Bäverns delades först på 1870-talet upp i kvarten Gudrun och Sigurd och under samma årtionde blev äntligen Dragarbrunnsgatan färdig och framdragen till Strandbogatan. Den hade byggts i etapper sedan stadsregleringen på 1600-talet (Wahlberg, 1992, s. 110).

Som ovanstående sammanställning antyder finns få belägg för medeltida bebyggelse, förutom kungsgården, i området. De undersökningar som gjorts tycks också bekräfta denna bild.

De flesta undersökningar som tidigare gjorts i området har varit av mycket begränsad omfattning och har oftast skett som schaktningsövervakningar. Två större undersökningar gjordes på 1970-talet, i kvarteren Atle och Örnen. Vid båda undersökningarna konstaterades att den första bebyggelsen etablerades i området under den senare delen av 1500-talet. Dessförinnan tycks området, åtminstone i kv. Örnen ha nyttjats som ängsmark. Där fanns också en opreparerad väg med ett dike.

Bebyggelsehistorien inom dessa båda kvarter stämmer väl överens med resultaten från den aktuella schaktningsövervakningen och den tidigare dokumenterade provgropen i Kungsängsgatan. Lämningarna efter bebyggelse var få men de tidigaste dateringarna från såväl aktuella schakt som provgrop härrör just från slutet av 1500-talet.

På grund av de många störningarna i schakten går det inte att göra någon egentlig fasindelning av de påträffade lämningarna men några tendenser kan ändå, tillsammans med resultaten från provgropen, beskrivas.

Lagren närmast den naturliga leran innehåller inga egentliga konstruktioner och kan ha att göra med den tidiga markanvändningen av området, motsvarande kv. Örnens ängsmark. Möjligen kan ett par stolphål i schakt 5 höras samman med detta, kanske som en del i en hägnad. Från den första bebyggelsefasen finns en huslämning i provgropen, dendrodaterad till 1590/1591. Till denna fas hör också en kubb från schakt 4, dendrodaterad till 1592–1594. Det är oklart vilken konstruktion denna hört till.

Ytterligare bebyggelse på platsen finns från mitten av 1600-talet och utgörs av husen i schakt 5 och huset i schakt 6. Senare bebyggelse finns endast i form av rustbädden i schakt 2. Detta beror på att ingen ny bebyggelse uppförs i den aktuella sträckan efter stadsregleringen, då de gamla bebyggelselägena blir gatumark.

Fyndmaterialet är huvudsakligen av hushållskaraktär, men det finns ett litet inslag av hantverk. Det består av krukmakeriavfall i schakt 1 och 2. Fynden kan dateras till 1650–1750 och antyder förekomsten av ett närbeläget krukmakeri.

Trots att lämningarna var fragmentariska visade schaktningsövervakningen att det finns partier i gatumarken, framför allt i Kungsängsgatan men också i Bäverns gränd, som innehåller välbevarade lämningar av såväl konstruktioner som kulturlager med ett välbevarat och stundtals ganska rikt fyndmaterial, framför allt när det gäller det keramiska materialet.

Administrativa uppgifter

Uppdragsnummer Fornreg: 202000741

Plats: Kungsängen 1:2, Uppsala stad, Uppland

Fornlämningsnummer: L1941:2293 (Uppsala 88:1)

Typ av exploatering: Byte av fjärrvärmeledning

Typ av undersökning: Schaktningsövervakning

Länsstyrelsens diarienummer: 431-7939-2019

Datum för länsstyrelsens beslut: 2020-03-19

Upplandsmuseets diarienummer: 171-2020

Upplandsmuseets projektnummer: 8774

Upplandsmuseets projektledare: Malin Lucas

Fältarbetsperiod: 2020-08-21-2020-10-16

Dokumentationsmaterial: Förvaras i Upplandsmuseets arkiv.

Fynd: Sammanlagt registrerades 103 fyndposter. Fynden förvaras i Upplandsmuseets magasin i väntan på fyndfördelning.

Referenser

- Anund, Johan, Carlsson, Ronnie & Syse, Bent. 2001. Uppsalas medeltid och 1600-talets kartor. Uppland 2001. Uppsala.
- Carlsson, Ronnie, 1997. Kulturlager från nyare tid i stadens utkant. Arkeologisk undersökning, Dragarbrunnsgatan och Bäverns gränd Raä 88, Uppsala, Uppland. UV Uppsala rapport 1997:37. Uppsala.
- Dahlbäck, Göran, Ferm, Olle & Rahmqvist, Sigurd 1984. Det medeltida Sverige 1:2. Stockholm.
- Ehn, Ola. 1991 1963. Lerhus i Uppsala. Uppland 1963. Uppsala. Uppsala stads historia VIII. Uppsala.
- Ehn, Ola. Uppsalas stadsbild. Stadens begynnande omvandling 1809–1867.
- Eriksson, Håkan & Syse, Bent. 1999. Bäverns gränd. Omläggning av VA och gata. RAÄ 88, Bäverns gränd, Uppsala stad, Uppland. Rapport 1999:05, Upplandsmuseet, avdelningen för arkeologiska undersökningar. Uppsala.
- Flygt, Bengt. 1995. Uppsalas tekniska historia. Uppsala stads historia VI:12. Uppsala.
- Gustafsson, Jan Helmer & Hillbom, Lotta, 1978. Arkeologisk undersökning 1975: Kv. Atle, Uppsala, Uppland medeltid. Stockholm.
- Herdin, Karl Wilhelm. 1927. Uppsala på 1600-talet: bidrag till stadens historia. [2] Rättsväsendet. 2 Livsbilder : av borgmästare och råd m.fl. Uppsala.
- Kjellberg, Joakim, 2005. Vretgränd: bebyggelse och kulturlager från senmedeltid och nyare tid: Raä 88, Vretgränd, Uppsala stad, Uppland: arkeologisk schaktningsövervakning. Upplandsmuseets rapporter 2005:13. Uppsala.
- Ljung, Sven. 1954. Uppsala under yngre medeltid och Vasatid. Uppsala stads historia II. Uppsala.
- Lucas. Malin, 2020. 1500-tal i Bäverns gränd. Upplandsmuseets rapporter 2020:04. Uppsala.
- Lucas, Malin. Arkeologi under Gågatan i Uppsala. Upplandsmuseets rapporter, manus
- Roslund, Ylva, 1985. Kvarteret Örnen i Uppsala: från bondgård till högrestandsmiljö: arkeologisk undersökning 1977. Stockholm: Riksantikvarieämbetet
- Syse, Bent, 2002. Kv Atle Planerad nybyggnation. RAÄ 88, Dragarbrunn 7:2–4. Kv Atle, Uppsala stad, Uppland. Rapport 2002:12, Upplandsmuseet, avdelningen för arkeologiska undersökningar. Uppsala.
- Tingström, Bertel. 1969. Swedish coins: an illustrated reference book of Swedish numismatics 1521-1968. Stockholm.
- Wahlberg, Mats, 1994. Uppsalas gatunamn, Uppsala stads historia IX:1. Uppsala.
- Ölund, Anna. 2015. Arkeologi i Bangårdsgatan i Uppsala. Upplandsmuseets rapporter 2015:23. Uppsala.

Övriga källor

Alvin. Plattform för digitala samlingar och digitaliserat kulturarv. www.alvin-portal.org

Laurentius Bureus, urn: sbl:17177, Svenskt biografiskt lexikon (art av E. Vennberg), hämtad 2021-05-18.

Uppgifter på mail, 2021-05-19. Herman Bengtsson, Upplandsmuseet.

Bilagor

1. Kontexttabell

2. Fyndtabell

3. Dendrokronologisk analys

4. Sektionsritningar

1. Kontexttabell

Schaktnr	Kontextnr	Typ	Beskrivning	Tjocklek (m)	Relation	Fynd
1	Fyll	Fyll	Fyllnadsmassor	0,65–1,20		
1	L. 1	Kulturlager	Grusig grå lera med tegel, sten, trä, djurben	0,16	Under fyllnadsmassor	F97
1	L. 2	Nedgrävning	Mörkgrå lera, enstaka sten	0,3	Under L. 1	
1	L. 3	Kulturlager	Kompakt mörkgrå lera, sten, träflis, tegel	0,15	Under fyllnadsmassor	F31–36
2	Fyll	Fyll	Fyllnadsmassor	0,8		
2	L. 1	Kulturlager	Grå sand, tegel, träflis, kakel, enstaka sten. Fin sand i toppen	0,08	Under fyllnadsmassor	F52, F99–100
2	L. 2	Kulturlager	Gödselblandad silt, tegelkross, trä, djurben, keramik	0,2–0,34	Under L. 1. Schaktbotten	F1-6, F16
2	A1	Stenkonstruktion	Möjlig syllsten, 1,15×0,8 m		Under fyllnadsmassor	
2	A2	Träkonstruktion	Rustbädd, 5 stockar, 0,18 m breda, 0,10 m tjocka	0,1	Under A1. Schaktbotten	F55
3	Fyll	Fyll	Fyllnadsmassor	0,6		
3	L. 1	Kulturlager	Gödselblandad träflis, djurben, tegel, småsten, pinnar	0,6	Under fyllnadsmassor. Schaktbotten	F7–15, F87–91
4	Fyll	Fyll	Fyllnadsmassor	1		
4	A1	Stenkonstruktion	Gatubeläggning, storgatsten		Under asfalt	
4	L. 4	Kulturlager	Mörkgrå lera, träflis, tegel, bark	0,05-0,1	Under fyllnadsmassor	F17–18, F70
4	A3	Träkonstruktion	Fyra störrar, 0,08 m i diameter		Under L. 4	
4	A4	Stolphål	0,45 m i diameter, fyllning som L. 4	0,2	Under L. 4	
4	A2	Träkonstruktion	Dräneringsränna, 0,7 m djup, 0,55 m bred, träklädd botten och sidor. Stenfylld	0,7	Under fyllnadsmassor	
4	A5	Stenkonstruktion	Möjlig syllsten, 1,15×0,8 m		Under fyllnadsmassor	
4	L. 6	Kulturlager	Brun, humös, grusig lera, träflis, djurben	0,1–0,15	Under A5	F24
4	A6	Träkonstruktion	Stolpe, 0,2 m		Under L. 6	
4	A7	Träkonstruktion	Liggande plankor, 0,17 & 0,1 m breda		Under L. 6	
4	L. 10	Kulturlager	Grå ren lera, möjligt golv	0,1-0,15	Under A7	
4	L. 11	Kulturlager	Brungrå, grusig lera, träflis, djurben	0,05-0,1	Under L. 10	
4	A8	Nedgrävning	0,35 m i diameter, troligen kubbhål	0,02	Under L. 10	
4	L. 5	Kulturlager	Rasering. Brun grusblandad lera, tegel, sten, träflis, kalk	0,25	Under L. 4	
4	A9	Träkonstruktion	Golv (hus 1)		Under L. 6	F21
4	A10	Träkonstruktion	Golv (hus 2)		Under L. 6	
4	L. 7	Kulturlager	Sandig lerblandad silt, sten, tegel, trä	0,05	Under A9	F27–28, F54, F63
4	L. 8	Kulturlager	Grå lera, troligen infiltration			F72

Schaktnr	Kontextnr	Typ	Beskrivning	Tjocklek (m)	Relation	Fynd
4	A11	Träkonstruktion	Sex pålar, 0,15 m i diameter		Under L. 7	
4	A13	Nedgrävning	1,5×1 m. Fyllning av gödselblandad lera, träflis, pinnar, bark, tegel	0,3	Under L. 7	
4	A12	Träkonstruktion	Kubb, 0,4 m i diameter	0,3	Under vattenledning	
4	A14	Träkonstruktion	Knuttimrat hus		Under L. 6?	
4	L. 9	Kulturlager	Kalkbruk, sten, fönsterglas		Oklart	F73
5	Fyll	Fyll	Fyllnadsmassor	0,65–1		
5	A1	Stenkonstruktion	Gatubeläggning, storgatsten		Under asfalt	
5	L. 1	Kulturlager	Grus, tegel, trä, sten	0,4	Under fyllnadsmassor	
5	A2	Träkonstruktion	Dräneringsränna		Under fyllnadsmassor. Schaktbotten	
5	L. 2	Kulturlager	Kalkbruk, trä		Under L. 3. Schaktbotten	
5	L. 3	Kulturlager	Lera, småsten, kol	0,2	Under fyllnadsmassor	F61–62
5	L. 4	Kulturlager	Gödselblandad träflis, kalkbruk, djurben, tegel		Under fyllnadsmassor. Schaktbotten	
5	A3	Stolphål	0,60×0,45 m. Fyllning av gråbrun lera, kol, småsten	0,3	Under fyllnadsmassor. Schaktbotten	
5	A4	Stolphål	Ca 0,4 m, avgrävt av FV. Nedbrutet trä		Under fyllnadsmassor. Schaktbotten	
6	Fyll	Fyll	Fyllnadsmassor	0,55–0,8		
6	A2	Träkonstruktion	Dräneringsränna		Under fyllnadsmassor. Schaktbotten	
6	L. 1	Kulturlager	Sandig lera, tegel, träflis, småsten, kalkbruk	0,34	Under fyllnadsmassor	F23, F64–65, F71
6	L. 2	Kulturlager	Grå lera, träflis		Under L. 1, under L. 4. Schaktbotten	
6	L. 3	Kulturlager	Träflis, djurben		Under fyllnadsmassor. Schaktbotten	F25, F74–76, F101
6	L. 4	Kulturlager	Mörkbrun lerig silt, träflis, tegel, kalkbruk, djurben	0,15–0,2	Under L. 1	F56-60
6	L. 5	Kulturlager	Kantig sten, kalkbruk, trä, tegel		Under fyllnadsmassor. Schaktbotten	F19, F30, F68-69
6	L. 6	Kulturlager	Träflis, djurben		Under fyllnadsmassor. Schaktbotten	F20, F50–51, F77-80
6	L. 8	Kulturlager	Lerig silt, träflis, småsten, tegel, kalkbruk, djurben	0,05	Under fyllnadsmassor	F37–43, F48–49, F81–86, F95
6	A1	Träkonstruktion	Två plankor och kalkbruk. Möjlig spis		Under L. 8	F102–103

Schaktnr	Kontextnr	Typ	Beskrivning	Tjocklek (m)	Relation	Fynd
6	L. 9	Kulturlager	Sot, aska. Troligen tillhörande A1	0,06	Under L. 8	F22, F96
6	L. 11	Kulturlager	Brun humös sand		Under L. 8	
6	A3	Stolphål	0,15×0,15 m, trärester		Under L. 8	
6	L. 10	Kulturlager	Gödselblandad träflis, tegel, trä, djurben		Under fyllnads-massor	F26, F45-47, F66-67
6	A4	Stenkonstruk-tion	Trolig syll, 0,3 m stora stenar, murbruk		Troligen under L. 8	F29
6	L. 12	Kulturlager	Träflis, tegel, kalkbruk		Troligen under L. 8	
6	A5	Stenkonstruk-tion	Trolig syll, 0,3 m stora stenar, murbruk		Under sektion-lager 7	
6	A6	Träkonstruk-tion	Kubb, 0,5 m i diameter	0,35	Oklart	

2. Fyndtabell

Fnr	Material	Sakord	Undertyp	Antal	Antal fragm	Storlek (mm)	Vikt (g)	Kontext	Anmärkning	Status
1	Keramik	Fat/skål	YRG	1	1	91×59	63	Schakt 2, lager 2	Fat eller låg skål. Låg D-formad mynningsrand. Hemring i skålen. Ljust gods. Import. Ca 1620–1650	
2	Keramik	Skål	YRG	1	1	119×89	126	Schakt 2, lager 2	1650–1750. Botten av stor skål. Invändig heltäckande engobe, dragen glasyr, figurativ dekor. Hemring på brätte.	
3	Keramik	Tallrik	Fajans	1	1	29×24×6	5	Schakt 2, lager 2	Sekundärbränd. Blåvit målad heltäckande dekor. Import, möjl. Holland. Ca 1650–1750.	
4	Keramik	Brännplåt?		1	1	57×47×44	160	Schakt 2, lager 2	Brännplåt eller del av ugsinredning m. runnen svart glasyr & krenelyrer. Spår av fastbränning.	
5	Keramik	Fat	YRG	4	4		26	Schakt 2, lager 2	Bukbitar, glaserade i brunt och gult	
6	Keramik	Gryta	YRG	4	4		29	Schakt 2, lager 2	En mynning, tre buk. Brun glasyr.	
7	Keramik	Panna/fat	YRG	1	1	108×89	142	Schakt 3, lager 1	Större fat eller panna med öra. Invändig blyglasyr. Ca 1650–1700.	
8	Keramik	Skål/panna		1	3	59×34	68	Schakt 3, lager 1	Öra till skål/panna, invändig blyglasyr. Vitlerdekor på mynning. Ca 1650–1700.	
9	Keramik	Fat		1	1	96×48	49	Schakt 3, lager 1	Låg D-formad mynningsrand. Hornmålad med polykromt växtmotiv. Ca 1650–1700.	
10	Keramik	Kruka		1	1	88×52	80	Schakt 3, lager 1	Botten av sekundärbränd kruka.	
11	Keramik	Kruka/gryta		13	16		112	Schakt 3, lager 1	En del bitar med grön glasyr, andra med brun	
12	Keramik	Fat		1	1	25×21×6	3	Schakt 3, lager 1	Hämrade dekor. 1650–1700.	
13	Keramik	Gryta		1	2	72×24	34	Schakt 3, lager 1	Mynning och botten med invändig blyglasyr. 1650–1700.	
14	Keramik	Skål		1	1	73×35	17	Schakt 3, lager 1	Mynning. Invändig grön blyglasyr. 1600–1650.	

Fnr	Material	Sakord	Undertyp	Antal	Antal fragm	Storlek (mm)	Vikt (g)	Kontext	Anmärkning	Status
15	Keramik	Kärl	Fajans	1	1	31×30×6	6	Schakt 3, lager 1	Portugisisk fajans med invändig tennglasyr och utvändig ljus blyglasyr. Handmålad blå dekor. 1600–1650.	
16	Keramik	Kärl	YRG	1	1	22×16×6	3	Schakt 2, lager 2	Ospecc.	G
17	Keramik	Gryta	YRG	1	1	62×56	37	Schakt 4, lager 4	1600-t?	
18	Keramik	Kärl	YRG	1	1	31×29×7	9	Schakt 4, lager 4	Mörkt gods, röden-goberad utsida, blyglasyr insida, stora vita korn i magring, import, Plen, Baltikum?	
19	Keramik	Gryta	YRG	1	1	76×73	59	Schakt 6, lager 5	Invändig blyglasyr. 1600–1800-t.	
20	Keramik	Gryta	YRG	1	1	59×55×5	18	Schakt 6, lager 6	Gryta, ospecc.	
21	Keramik	Skål	YRG	1	2	27×21×5	7	Schakt 4, hus 1	Liten skål, möjl. supkopp, ev. sent 1600-t. Utfluten marmorerad dekor. Ljust gods, import, trol. Nordtyskland. På golvet, strax under L.6	
22	Keramik	Gryta	YRG	1	3		39	Schakt 6, L. 9	Märke efter fot på en bit	
23	Keramik	Krus	Stengods	1	1	25×19×4	2	Schakt 6, lager 1	Formpressat rhenländskt stengodskrus. Sent 1500-t–1650	
24	Keramik	Skål	YRG	1	2		21	Schakt 4, schaktn. fynd, trol. L.6	Vitlerdekor, brun och gul. 1700–1800	
25	Keramik	Fat/skål	YRG	1	1	28×24×5	6	Schakt 6, lager 3	1800–1900? Ospecc.	
26	Keramik	Skål/fat	YRG	1	1	67×25	22	Schakt 6, lager 10	Ospecc.	
27	Keramik	Gryta	YRG	1	1	43×30×4	10	Schakt 4, lager 7	Ospecc.	
28	Keramik	Skål	YRG	1	1	33×20×5	3	Schakt 4, lager 7	Gröngul glasyr	
29	Keramik	Skål	YRG	1	1	69	43	Schakt 6, A4	Hank till öronskål. 1650-1750	
30	Keramik	Skål	YRG	1	1	74×52	39	Schakt 6, lager 5?	Svartglaserad, något ovanlig	
31	Keramik	Fat/skål	YRG	1	1	54×35	14	Schakt 1, lager 3	Invändig vitengobe. 1650-1750	
32	Keramik	Brännplåt		1	1	41×37×15	24	Schakt 1, lager 3	Brännplåt för keramiktillverkning. 1650–1700	
33	Keramik	Kakel		1	1	43×35×14	19	Schakt 1, lager 3	Grönglaserat	G

Fnr	Material	Sakord	Undertyp	Antal	Antal fragm	Storlek (mm)	Vikt (g)	Kontext	Anmärkning	Status
34	Keramik	Kakel		1	1	61×26×20	31	Schakt 1, lager 3	Kakellist	G
35	Keramik	Skål	YRG	1	1	95×90	90	Schakt 1, lager 3	Krukmakerispill. Stor skål som gått sönder före klar tillverkningsprocess. Skräjbränd och dekorerad. Ej glaserad. 1650–1750.	
36	Keramik	Fat	YRG	2	2		26	Schakt 1, lager 3		
37	Keramik	Gryta	YRG	1	1	92×73	66	Schakt 6, lager 8	Mynning med utfluten glasyr. 1600–1800	
38	Keramik	Gryta	YRG	1	3		60	Schakt 6, lager 8	Rullstämpeldecor, möjl. importerat från Nordtyskland. 1600–1800	
39	Keramik	Skål/gryta	YRG	1	1	47×35	17	Schakt 6, lager 8	Mynning	
40	Keramik	Fat/skål	YRG	1	2		12	Schakt 6, lager 8	Vitlerdekorat, brunt och gult	
41	Keramik	Fat	YRG	1	1	38×21×3	4	Schakt 6, lager 8		
42	Keramik	Gryta/kruka	YRG	1	1	16×13×5	2	Schakt 6, lager 8		G
43	Keramik	Fat/skål	YRG	1	2	92×55	86	Schakt 6, utvidgn. Schaktn. fynd	1620–1680. Figurativ vitlerdecor i spegeln.	
44	Keramik	Fat/skål	YRG	3	3		17	Schakt 6, utvidgn. Schaktn. fynd	Något senare än F43	
45	Keramik	Kanna/flaska	YRG	1	4		21	Schakt 6, lager 10	Tidigt 1600-tal. Grön glasyr.	
46	Keramik	Skål	YRG	2	2		106	Schakt 6, lager 10	Figurativ spegeldecor i vitlera. 1620–1680.	
47	Keramik	Gryta	YRG	9	9		75	Schakt 6, lager 10	Ospec. Tre mynningsbitar	
48	Keramik	Kruka/gryta	YRG	1	1	75×34	49	Schakt 6, lager 8	Mynning	
49	Keramik	Fat	YRG	2	2		36	Schakt 6, lager 8	Invändig vitlerengobe	
50	Keramik	Gryta	YRG	1	2		41	Schakt 6, lager 6	Fot till trefotsgryta samt liten bit från samma kärl.	
51	Keramik	Skål	YRG	1	4		120	Schakt 6, lager 6	Högdekorerad skål med vertikal mynning med rikl. invändig decor, prickar och figurativ decor. 1620–1720, trol 1600-t	
52	Keramik	Kakel		1	3		190	Schakt 2, lager 1	1800-t, möjl 1900-t	G

Fnr	Material	Sakord	Undertyp	Antal	Antal fragm	Storlek (mm)	Vikt (g)	Kontext	Anmärkning	Status
53	Glas	Planglas		1	1	36×27×1	3	Schakt 4, sektion 2, sektionslager 10		
54	Cu-leg	Bleck		1	1	31×27×9	31	Schakt 4, lager 7		G
55	Bränd lera	Kritpipa		1	1	43×9	4	Schakt 2, mellan stockar i rustbädd	Skaft	
56	Glas	Planglas		1	1	39×13×1	2	Schakt 6, lager 4		
57	Järn	Spik		2	2	58	12	Schakt 6, lager 4	Intakta, den ena böjd. Den raka mätt. Haandsmidd.	G
58	Järn	Spik?		1	1		7	Schakt 6, lager 4	Genomkorroderad klump, möjlig spik. Handsmidd.	G
59	Järn	Kniv		1	1	166×15	20	Schakt 6, lager 4	Intakt	K
60	Ben	Djurben		7			15	Schakt 6, lager 4		G
61	Ben	Djurben		2			31	Schakt 5, L. 3		G
62	Keramik	Kärl	YRG	1	1	34×26×8	7	Schakt 5, L. 3		
63	Järn	Kniv		1	1	175×18	53	Schakt 4, L. 7	Yttersta spetsen avbruten	K
64	Glas	Kärl	Pass-glas?	1	1	60×44	26	Schakt 6, lager 1	Botten, dubbel kant	
65	Ben	Djurben		1	1		51	Schakt 6, lager 1	Käke	G
66	Järn	Spik		2	2		28	Schakt 6, lager 10	En böjd, en defekt	G
67	Ben	Djurben		12	12		102	Schakt 6, lager 10		G
68	Järn	Kniv		1	1	114×11×3	13	Schakt 6, lager 5	Tånge saknas	
69	Järn	Spik		1	1	33	10	Schakt 6, lager 5	Spets saknas	G
70	Ben	Djurben		1	1		9	Schakt 4, lager 4		G
71	Glas	Planglas		2	2	70×38	19	Schakt 6, lager 1		
72	Ben	Djurben		2	2		46	Schakt 4, L. 8		G
73	Glas	Planglas		1	26		31	Schakt 4, lager 9		G
74	Ben	Djurben		18	18		66	Schakt 6, lager 3	Mest revben	G
75	Glas	Planglas		1	1		1	Schakt 6, lager 3		G
76	Järn	Bleck		1	1	36×26×7	12	Schakt 6, lager 3	Korroderad	G
77	Ben	Djurben		1	1		68	Schakt 6, lager 6		G

Fnr	Material	Sakord	Undertyp	Antal	Antal fragm	Storlek (mm)	Vikt (g)	Kontext	Anmärkning	Status
78	Ben	Djurben		8	8		68	Schakt 6, lager 6, N om syll		G
79	Ben	Djurben		11	11		227	Schakt 6, lager 8, N om sten		G
80	Glas	Planglas		2	2		3	Schakt 6, lager 8, N om sten		G
81	Järn	Kniv		1	1	134	30	Schakt 6, lager 8		
82	Glas	Kärl	Passglas	1	6		3	Schakt 6, lager 8		
83	Glas	Kärl		1	2		1	Schakt 6, lager 8	Med ränder	
84	Glas	Planglas		2	2		1	Schakt 6, lager 8		G
85	Järn	Spik		2	2		24	Schakt 6, lager 8		G
86	Ben	Djurben		46	46		559	Schakt 6, lager 8		G
87	Ben	Djurben		28	28		440	Schakt 3, lager 1		G
88	Slagg	Slagg		2	2		50	Schakt 3, lager 1		
89	Järn	Spik		2	2		24	Schakt 3, lager 1		G
90	Järn	Föremål		1	1		15	Schakt 3, lager 1	Brodd?	G
91	Glas	Planglas		7	7		16	Schakt 3, lager 1		G
92	Ben	Djurben		8	8		647	Schakt 2, lager 2		G
93	Järn	Spik		2	2		14	Schakt 2, lager 2		G
94	Glas	Planglas		3	3		4	Schakt 2, lager 2		G
95	Ben	Djurben		6	6		114	Schakt 6, grop i lager 8		G
96	Ben	Djurben		11	11			Schakt 6, L. 9	Brända ben	G
97	Ben	Djurben		4	4		1	Schakt 1, lager 1		G
98	Ben	Djurben		1	1		59	Schakt 2, lager 1	Käke	G
99	Järn	Föremål		1	1		82	Schakt 2, lager 1	Byggnadsdel med oklar funktion	G
100	Glas	Planglas		1	1		1	Schakt 2, lager 1		G
101	Silver	Mynt		1	1	18	1	Schakt 6, lager 3	Örtug, 1589	K
102	Järn	Beslag		1	1	101×28×3	43	Schakt 6, A1	Dörrbeslag	G
103	Järn	Portklapp		1	1	150×138	202	Schakt 6, A1	Intakt	K

3. Dendrokronologisk analys

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

19 Februari 2021

**Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2021:14
Anton Hansson & Hans Linderson**

DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV BÄVERNS GRÄND, UPPSALA

Uppdragsgivare: Stiftelsen Upplandsmuseet, Fyrstorg 2, 753 10 Uppsala. Org nr 817600-7071
(kontaktperson Malin Lucas, 070 202 81 29)

Område: Uppsala **Prov nr:** 57714-57716 **Antal Prov:** 3

Dendrokronologiskt objekt: Diverse prover från en arkeologisk utgrävning. Projektnr 8774

Resultat:

Dendro nr:	Provrnr;	Trädslag	Antal år (2 radier om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalvåret)	Kommentarer (mer vågad datering inom parantes)
57714	Stör lager 8	Tall	64	Sp 40, Ej W	Ej säker		(1267-1297)
57715	Plint	Tall	148	Sp 50,W/nära W	1592	1592-1594	(V 1592/93)
57716	Sektion 3	Tall	15	Ej W	Ej datering		

Kommentarer till ovanstående resultattabell

Av de tre undersökta proverna från Bäverns gränd har ett prov gått att datera med säkerhet, virke från en plint som är avverkat någon gång **1592-1594**. Stören i lager 8 har med lägre säkerhet daterats till 1267-1297. Provet från sektion 3 har för få årsringar för att kunna dateras.

Det daterade virket är hämtat från **Uppland eller angränsande landskap**.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet

Sölvegatan 12, S-223 62 Lund Tel. +46-46-2227891, Fax +46-46-2224830 e-mail: Hans.Linderson@geol.lu.se

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

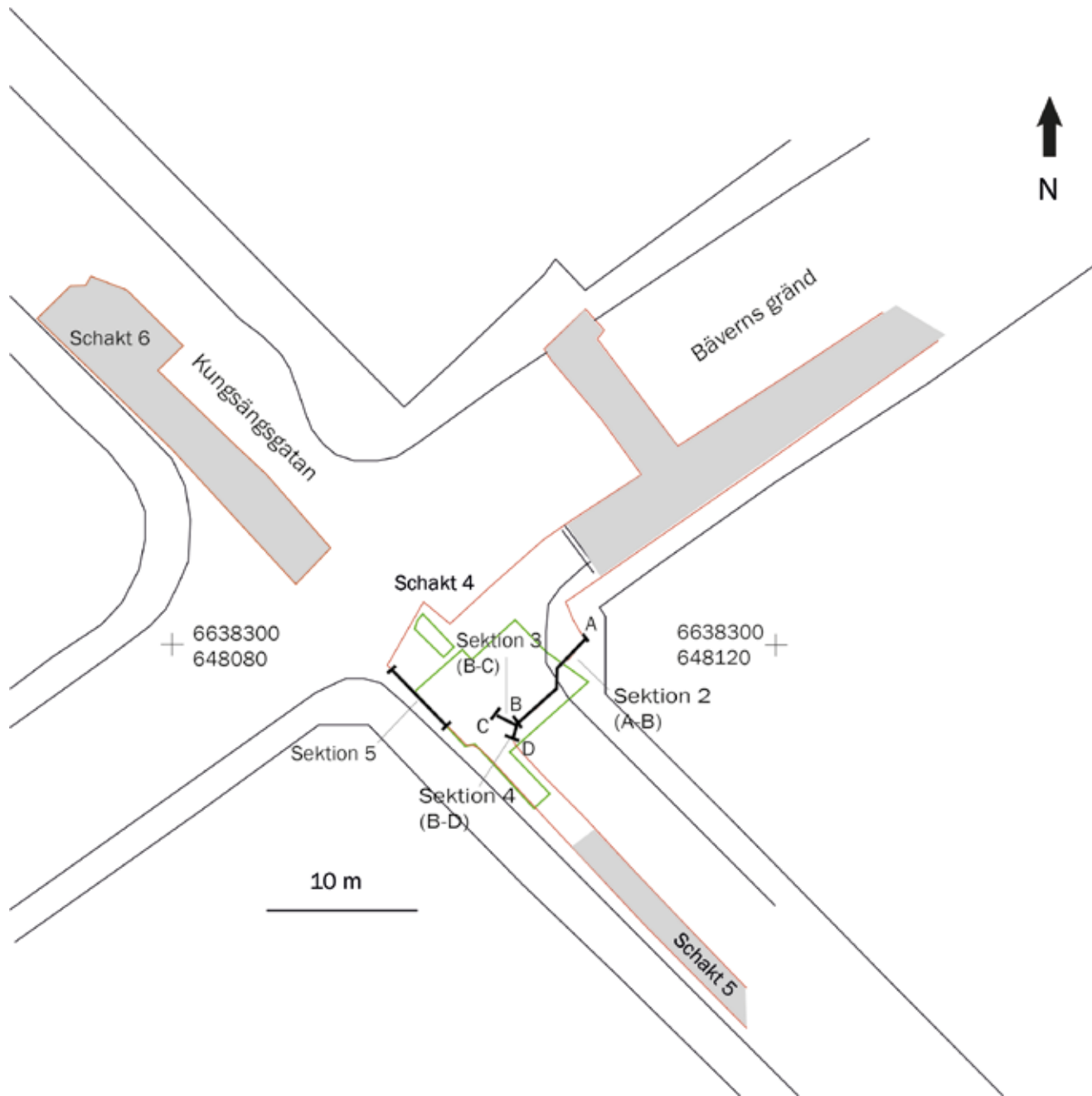
I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges $sp=0$ menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

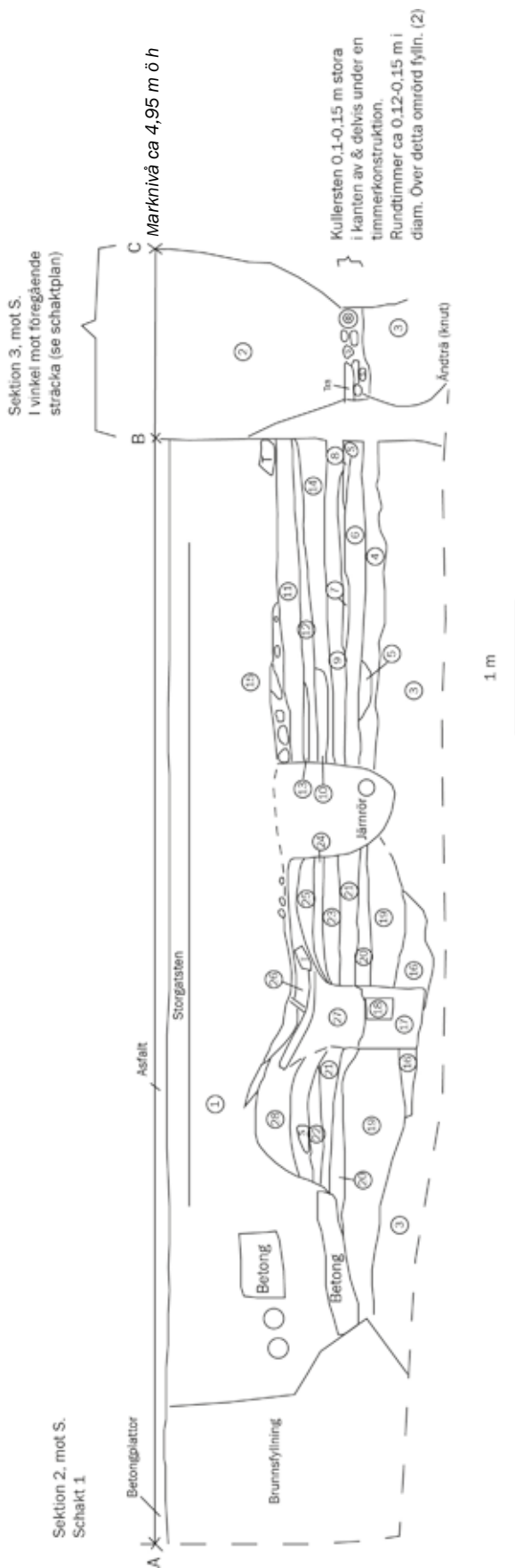
”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

4. Sektionsritningar

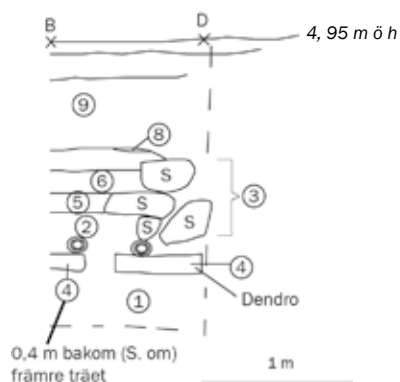
Figur 1. Läget för upprättade sektionsritningar

Figur 2. Sektion 2 och 3. Skala 1:50

Lagerbeskrivning, sektion 2 & 3:

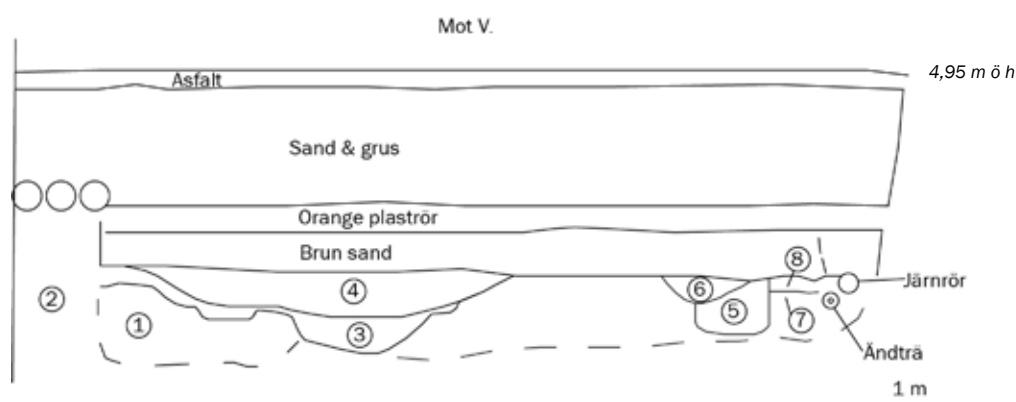
1. Grus och sand, flera skikt.
2. Omrörd brun sand och grus med lera, kullersten (0,1-0,4 m stora), tegel, betong m.m.
3. Ren, naturligt avsatt lera. Blågrå.
4. Brungrå, humös lera, något enstaka kolstänk, någon lite trä- och barkbit. Ojämn yta mot 3. Trampyta? Fläckvis renare lera.
5. Nedgrävning, ca 0,1 m djup. Brun lera med träbitar och bark, varierande riktning.
6. Brun, humör och något grusblandad lera med gott om träflis. Möjligen risbädd i botten) ändträ av kvistar syns i sektion). Fläckar av grå, ren lera.
7. Liggande trä i sektionens längdriktning, ca 0,05 m tjockt. Gren/slana?
8. Brun sand.
9. Grå-brungrå lera med litet inslag av tegel, murbruk, kolbitar och grus. Som 2 i sektion 4.
10. Brun sand med finkrossat tegel och murbruk.
11. Grå-gröngrå något sandblandad lera med stänk av murbruk, någon tegelbit, något kolstänk. Som 6 i sektion 4.
12. Rödbrun humös/träblandad lera med rester av ändträ samt någon ren grå lerstrimma. Trolig golvnivå tillsammans med 13
13. Ändträ.
14. Som 5 i sektion 4.
15. Brun sand och grus. Samma nivå som 7 i sektion 4.
16. Mörkt brunt mycket humöst, lerblandat gödsel/latrin med träflis, något barkblandat.
17. Gråbrunt, omrört, humöst lerlager med inblandning av gödsel/latrin, träbitar, bark, rena grå lerkluttar, kvistar/ris.
18. Brunt, poröst lerblandat gödsel/ ? med gott om organiskt material med kvistar, trä, växtdelar. Tillsamman med 17 en nedgrävning.
19. Gråbrun humös/gödselblandad lera med träflis, något grus och djurben. Liknar 17 men mer homogen. Ren lera i ytan av lagret.
20. Grå-brungrå något humös lera med ris.
21. Mörkt brunt. Bark, trä och ris.
22. Gröngrå, ren lera.
23. Tegel, stora bitar, samt murbruk.
24. Grå, grusblandad (skiktad) lera. I botten trä/bark (direkt på teglet).
25. Brun, mycket humös något sandblandad lera. Något murbruk. På toppen av detta liggande trä/slana.
26. Slanor (delar av hägnad/flätverk?) i brungrå lera.
27. Brun lerblandad gödsel med stora träbitar.
28. Brungrå, grusig och humös lera med någon sten.

Figur 3. Sektion 4. Skala 1:50.

Lagerbeskrivning sektion 4 mot SO

1. Gråblå lera, något infiltrerad överst.
2. Grå lera, stänk av murbruk, tegel, grus, kol.
3. Packning av ca 0,25–0,4 m stora, något kantiga stenar.
4. Rundtimmerkonstruktion ovanpå/intill kullersten (ej intakt, se föregående sektion). Två knutar, den Ö./V belägen ca 0,4 m bakom/S. om den vänstra/högra.
5. Mörkt brungrå, sandig lera med gott om små bitar av tegel, bruk, kol. Inslag av kol, djurben.
6. Grå-gröngrå relativt ren lera med inslag av murbruk, något kolstänk, någon tegelbit, fläckvis sotigt. Golv/golvunderlag?
7. Rödbrun-brun mycket humös lera (nedbrutet trä/träfärgad).
8. Ändträ, tunt, ca 0,02 m.
9. Grus, flera skikt.

Figur 4. Sektion 5. Skala 1:50

Lagerbeskrivning sektion 5, mot SV

1. Blågrå lera.
2. Mörkt brun-brunsvart gödse/litrin, något lerblandat. Något tegelfnyk, någon kvist.
3. Som 2 men med ris, bark och träbitar.
4. Brun lerblandad sand med någon sten och asfaltsbit.
5. Gråbrun något humös, sandblandad lera med rena lerkluttar, träbitar (enstaka), kvistar, något tegelstänk. Omrört.
6. Gråbrunt lerblandat grus.
7. Brungrå fläckvisgrusig och något humös lera med någon träbit.
8. Brun humös lera med fläckar av ren, grå lera. Inslag av träbitar och ris.